

השמחה ההודיה והשירה

- א. היכן מצוות אלו כתובות בתורה?
- ב. מדוע חיי העולם הבא תלויים במצוות אלו?
- ג. מדוע יש בימינו הרבה צרות וכיצד ניצלים מהן?
- ד. המפתח לשלום בית- הודיה.

ניתן להשיג את החוברת בטל: 04-8436092

חובר בעזרת ד' יתברך
על ידי יהודה טאוב
סוקולוב 30
קריית אתא

להערות ולהשגת הקונטרס
לתרומות להפצת הקונטרס
ניתן לשלוח לכתובת הנ"ל.
052-7139520
04-8436092
מותר להעתיק ולהפיץ

תוכן העניינים:

5	הקדמה: מה המיוחד במידת הכרת הטוב?.....
	משלים: שני משלים להמחיש לאדם כמה חשוב לדעת למה אנחנו כאן?
7	פרק א': מה מטרת האדם בעולמו?.....
8	פרק ב': למה צריך להכיר טובה במקרים הבאים.....
10	פרק ג': מה פירוש הפסוק "תחת אשר לא עבדת...בשמחה"?.....
12	פרק ד': באור הכוזרי לפסוק.....
13	פרק ה': מצווה מדאורייתא להיות שמח בחלקו.....
16	פרק ו': מצווה להודות לה' מתוך שמחה.....
18	פרק ז': היכן כתובה בהלכה החובה להודות לה'.....
19	פרק ח': מדוע נקרית השירה עבודה?- פרק עיוני.....
23	פרק ט': תשובות לשאלות שהובאו בפרקים הראשונים.....
26	פרק י': מדוע נענשים אם לא מודים לה'?.....
29	פרק י"א: מה קורה כשאדם מודה לה' יתברך.....
31	פרק י"ב: הקדמה לטעם השני מדוע חמור חוסר הודיה.....
31	פרק י"ג: מנין שתפקיד האדם בעולם הזה הוא להודות לה'?.....
34	פרק י"ד: מה נעשה אנו אחרי מאה ועשרים.....
37	פרק ט"ו: מדוע נענשו בחומרה על חוסר ההודיה.....
38	פרק ט"ז: תפקיד דורנו.....
40	פרק י"ז: כיצד לאהוב את ה'.....
41	פרק י"ח: האם היום אנו מודים לה'?.....
42	פרק י"ט: מה עושים למעשה-כיצד מודים לה'?.....
44	פרק כ': מעלות נפלאות שזוכה אדם שמתרגל כל יום להודות לה'.....
45	פרק כ"א: מדוע בני אדם אינם שמחים? ובו יבואר מדוע ב"א לא מודים לה'.....
50	פרק כ"ב: כיצד זוכים להיות מאושרים.....
52	פרק כ"ג: כיצד זוכים להתענג על ה'.....
54	פרק כ"ד: סיבת הגלות והצרות?- פרק חשוב ביותר.....
61	פרק כ"ה: מדוע יש היום בעיות רבות בשלום בית?.....

מאמר מהרב מרגולין שליט"א.

נספכים בענין ההודיה לה':

- פרק כ"ו:** מנין שההודיה היא הדבר החשוב בעבודת ה' - הערות בקצרה.....63
- פרק כ"ז:** מצוות קידוש ה' בזמן ההודיה - רבינו יונה - שערי תשובה.....65
- פרק כ"ח:** דוגמא מהתורה לצורת חיים של תפילה והודיה.....66
- פרק כ"ט:** סיפורים על הודיה לה'.....70
- פרק ל':** עצה נפלאה לקנות את רגש הכרת הטוב ושלום בית.....71

הקדמה:

ישנה מידה אחת בה תלויים חיי האדם בעולם הזה ובעולם הבא. בתורה ישנן מצוות חשובות רבות הקשורות למידה זו, וכן האושר תלוי במידה זו. היא מידת הכרת הטוב. לפני הנישואין יש חיוב כיבוד הורים. כל כיבוד ההורים מטרתו לרכוש את מידת הכרת הטוב כמובא בספר החינוך ובעז"ה נאריך בכך. לאחר הנישואין כל שלום הבית תלוי בהכרת הטוב של הבעל לאשתו ולהיפך.

מדוע קבע ה' את חיי התורה מסביב למידה זו?

שמעתי פעם יסוד נפלא:

לא בגלל שיש הורים צריך לכבד אותם, אלא בגלל שצריך לרכוש את מידת הכרת הטוב לכן יש הורים.

מה כל כל חשוב במידה זו?

משל א':

מעשה בשנים שיצאו לדרך. האחד בן עשירים, נסע במכונית יוקרתית ומשובחת, נהג צמוד, מפות, וכל מה שרק אפשר. חברו העני יצא ברגליו, ללא ליווי וללא ציוד. למרבה הפלא הגיע העני ראשון ליעד.

כיצד?

בן העשירים, מרוב בטחונו בעצמו, שכח לשאול: להיכן צריכים להגיע? וכך הסתובב שעות רבות בחיפוש אחר היעד. לעומתו, חברו הלך ברגל, אך ידע לאן צריכים להגיע.

היום לצערנו אנו עדים להרבה אנשים שמשקיעים המון כוחות בקיום המצוות ולימוד התורה, אך אינם יודעים מהו היעד.

וכך מסתובבים ועושים המון דברים, אך ליעד האמיתי לא הגיעו.

כדאי שנבדוק: האם אנו מחפשים את היעד ומודעים לו?

בהצלחה!

משל ב':

אם יש לאדם הרבה נמלים בבית, אין צורך להרוג את כולם.
צריך למצוא את הקן שלהם, לרסס שם וכולם ייעלמו.

יהודי שרוצה לעבוד את ה'
צריך לדעת מהי המטרה הסופית,
והשאר כבר יבוא בקלות.

וכן כתב המסילת ישרים:
יסוד החסידות ושורש העבודה,
מה היסוד להכול?
שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו.

היודע אתה מהי חובתך בעולמך?
קרא את החוברת ותראה שאולי לא ידעת עד היום.

קריאה נעימה!

פרק א': מה מטרת האדם בעולמו?

ישנם רבים החושבים כי נוצרנו כדי לקיים מצוות. משל למה הדבר דומה: לאדם החושב כי התחתן בשביל לעזור לאשתו.

מדוע באמת אדם מתחתן?

כשם שאין לרבים מושג, מדוע צריך לקיים מצוות, כך אין להרבה בני אדם מושג מדוע מתחתנים. בחוברת "שלום בית" הסברנו, והאריך בזה בספר בנין הבית (שוחטוביץ), כי אדם מתחתן בשביל לאהוב את אשתו. -ע"ש באור נפלא מדוע זוהי המטרה ועוד הרבה דברים נוספים.

מדוע עושים מצוות?

למה באנו לעולם?

בשביל דבר אחד - לאהוב את ה'.

כמו שאומרים בק"ש:

"והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצווה אתכם היום" - בשביל="לאהבה את ה' אלוקיכם".

המצוות הם אמצעי להגיע לאהבת ה'.

כמו שאנו רואים כי מי שעוזר לאשתו, לא בהכרח נהיה אוהב אותה.

כך גם לא כל מי שמקיים מצוות נהיה אוהב ה'.

צריך לחפש באיזה צורה מי שיעזור לאשתו יאהב אותה יותר,

כך אולי נדע כיצד מי שיעשה מצוות יאהב את ה'.

כתב הרמב"ן: (שמות, י"ג, ט"ז)

'וכוננת כל המצוות, שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו.

והיא כוננת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין קל עליון חפץ

בתחתונים מלבד שידע (שיאמין) האדם ויודה לאלוקיו שבראו".

1. מהיכן למד הרמב"ן כי באנו לעולם להודות?

2. היכן כתוב בתורה חובת ההודיה לה'?

3. האם מה שכתב הרמב"ן סותר את מסקנותינו כי נבראנו בשביל לאהוב את ה'?

פרק ב': מדוע צריך להכיר טובה במקרים הבאים?

עד היכן מגיע חיוב הכרת הטוב?
 התורה אומרת: "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו".
 מפרש רש"י: אף על פי שזרקו זכריכם ליאור, מה טעם שהם היו לכם אכסניה בשעת הדחק.

פרעה שחט את ילדי ישראל והתרחץ בדמם, המצרים הרשעים הטביעו אותם בים, ובטיט הקירות שבנו זרקו את התינוקות,
האם להם צריך להכיר טובה?

אלא כשיעקב אבינו ירד עם בניו למצרים, היה שעת הדחק, ואז המצרים קבלו אותם והיו להם אכסניה, לכן חייבים להכיר להם טובה.
 רשעים עשו פעם אחת טובה, אפילו שאחרי תקופה השחיתו בצורה כה נוראה, חייבים להכיר להם טובה.

נספר משל להמחיש את הדברים:

יהודי שהיה גר בגרמניה, עבר את השואה הנוראה, בה איבד את אשתו, ילדיו, אביו ואמו. יום אחד בעודו הולך ברחובות כפר סבא הוא רואה מול עיניו הנדהמות קבוצה של תיירים גרמניים וביניהם רוצחי אשתו וילדיו.
 ליבו מתעורר, הוא רוצה להזמין מיד ארגונים לחסל חשבונות ולנקום את דם בניו ואשתו היקרה, לפתע הוא נזכר בפסוק "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו", והוא חושב: גם אני הייתי גר בגרמניה שלושים שנה לפני השואה, אולי גם אני צריך להכיר טובה לגרמנים אלו.
 ליבו מתנגד בכל תוקף, לא יתכן, הרי הם לא טרחו בשבילך כלום, הם נהנו מאוד שגרת שם, שכן שילמת מסים כבדים,
 ועוד, הרי הטוב הזה בטל בכל ביטול אפשרי כנגד הרע, איזו מחשבה מוזרה:
להכיר טובה לגרמני מרושע??

מדוע זה מה שכתוב בתורה?

יבמות סג/א:

"רבי חי'א ה'וה ק'א מ'צ'ע'ר'א ל'יה ד'ב'י'ת'הו.
 כ'י ה'וה מ'ש'פ'ח מ'י'ד'י, צ'ו'יר ל'ה ב'סו'ד'ר'ה ו'מ'י'ת'י ל'ה.
 א'מ'ר ל'יה ר'ב, ו'ה'א ק'א מ'צ'ע'ר'א ל'יה ל'מ'ר?
 א'מ'ר לו, ד'י'נ'ו ש'מ'ג'ד'לו'ת ב'נ'י'נ'ו, ו'מ'צ'י'לו'ת או'ת'נ'ו מ'ן ה'ח'ט'א.

מדוע ר' חי'א צריך להכיר טובה לאשתו, הרי היא לא עשתה בשבילו,
 אלא בשבילה, שהרי אלו ילדיה?
 ועוד, היא אכן היטיבה עימו אך גם הרעה לו,
 מדוע לזכור רק את הטוב ולהתעלם מכל הרע?

פרק ג': האם אנחנו מבינים?

ישנו פסוק מפורסם שבו התורה כותבת מדוע נענשים עם ישראל:
 "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת יְדֹוֹד אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרַב כָּל"
 (דברים פרק כח מז)

נתבונן ונראה בפסוק כמה תמיהות.
 הפירוש המקובל לפסוק זה הוא:
 כל הקללות והעונשים באו בגלל שלא קיימו מצוות בשמחה.

רשימת שאלות:

א. התורה מזכירה לשון עבודה "תחת אשר לא עבדת", קיום המצוות לא מכונה עבודה אלא שמירה או עשיית מצוות. לשון עבודה מופיע רק ביחס ללב "ולעבדו בכל לבבכם". אם החסרון היה אי קיום המצוות בשמחה, מדוע לשון עבודה? (עיון בגמרא בהמשך ותראה שזה היה קשה לגמרא)

ב. תלמוד בבלי, מסכת ערכין דף י"א/א:
 "אמר רב יהודה אמר שמואל מנין לעיקר שירה מן התורה? ...רב מתנה אמר מהכא תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב, איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב? הוי אומר זה שירה".
 "איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב"
 מה פירוש הדברים "עבודה שבשמחה" - ישנה עבודה להיות שמח,
 אך מהי העבודה שבשמחה? האם גם אחרי שאדם שמח ישנה עבודה?

ג. כיצד למדה הגמרא מפסוק זה שיש מצווה לשיר שירים?

ד. האם הגמרא מוציאה את הפסוק מפשרות?
 בתורה כתוב שהעונש בא בגלל שלא עשו מצוות בשמחה, ואילו הגמרא אומרת שהעונש בא בגלל שלא שרו שירים לה'?

ה. היכן כתוב בתורה שכל יהודי חייב לשיר שירים לה', ובגלל חסרון זה באו כל העונשים? הרי הפסוק לא נכתב רק על הלויים בבית המקדש, אלא על כל יהודי ויהודי. כוונת הגמרא לומר שגם לוי ששר מקיים פסוק זה, אבל ודאי שכוונת התורה לכל עם ישראל.

1. כתוב בתורה: (דברים, כ"ח, מ"ח)

"וְעַבַדְתָּ אֶת אֱלֹהֵי אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנֶנּוּ יְדֹד בְּךָ בְּרַעַב וּבְצָמָא וּבְעֵרִים וּבְחָסֶר כֹּל וְנָתַן
עַל בְּרַזְלָל עַל צְוֹאֲרָךְ עַד הַשְּׁמַיִם אֲתָּה" זהו העונש על חוסר השמחה במצוות.

איזו מידה כנגד מידה יש כאן?

האם מי שלא עובד את ה' בשמחה, צריך לעבוד את אויביו ברעב ובצמא ובחסר
כל. לכאורה, לפי מידת הדין כנגד חוסר בשמחה, יעבוד את האויבים בעצבון

וברוח נכאה. למה צריך להיות ברעבון ובצמאון ובחוסר כול?

האם באמת כזה עונש עצום יקבלו רק בגלל שלא עבדו את ה' בשמחה?

אדם ללא חטא, שומר קלה כבחמורה, ורק בגלל שלא שמח צריך לעבוד את
האויבים ברעב ובצמא, והדברים קשים!

2. שאלות נוספות בהערה 1

לסיכום:

1. האם ה"כל טוב" קשור לחובה לשמוח?

2. האם יש חובה לכל יהודי לשיר שירים?

3. למה מקבלים עונשים אם לא שמחים?

4. האם אנו סובלים בגלל שנאת חינוס או בגלל חסרון בשמחה?

חיבים לנסות להבין,

הרי התורה בפסוק זה מגלה לנו למה יש צרות רבות,

ונתחדש שיכול להיות שיהודי שומר תורה ומצוות,

ובכל זאת הוא לא עובד את ה'.

¹ א. רש"י מסביר: "מרוב כול" – בעוד שהיה לך כל טוב, וקשה על פירוש רש"י:

היה צריך לומר "ברב כל" שפירושו: כאשר יש לך רוב כול, למה כתוב "מרב כל" שמשמעו
מחמת רוב כול, האם רוב כול גורם שמחה?

(עיון בשפתי חכמים שכתב שצריך להסביר כאילו כתוב ברב כל, וצ"ע אז למה כתוב מרוב?)
ועוד, בפסוק הבא לגבי הקללה כתוב "בחוסר כול" עם ב'?

ב. האם כשיש לאדם כל טוב גשמי זוהי סיבה לשמוח במצוות הרוחניות?

ג. הרמב"ן בפרשת בחוקותי (ויקרא כ"ו, ט"ז) כותב שהקללות בפרשת כי תבוא הם כנגד בית
שני. והביא לכך הרבה ראיות,

לפי זה יש סתירה בין התורה לגמרא: הגמרא במסכת יומא (ט:): כותבת שבית שני נחרב בגלל
שנאת חינוס. והתורה כותבת שבית שני נחרב בגלל חוסר שמחה, כיצד תתכן כזאת סתירה?

פרק ד': באור הכוזרי לפסוק.

(3) ספר הכוזרי- מאמר שלישי:

"כל הנאה חושית שהחסיד נהנה זוכר הוא לברך את האלוק עליה, ונמסר לנו בקבלה כי השעור הקטן ביותר שבו אדם מישראל יוצא ידי חובתו בתשבחות לאלוק הוא מאה ברכות בכל יום, לא פחות מזה. מהן הברכות הידועות מסדר תפלותינו, ואחריהן ישתדל להשלים את המספר על ידי ברכות הנהנין על דברים שבריש ושבאכל, שבשמיעה ושבראיה. וככל אשר יוסיף ברכות יוסיף קרבה אל האלוק... והנה אין ספק בדבר שהאהבה לאלוק והיראה מפניו נכנסות בנפש האדם על ידי קיום המצוות האלה, ובתנאי שיקיימן לפי השעור שנתנה בהן התורה, לבל תביאהו השמחה בשבתות ובימים טובים למדרגה שאליה מביאים השחוק והתאוות והבטלה ולבטול. תפלה בזמנה כמצווה עלינו, ולבל תביאהו היראה להתיאשות מן המחילה והסליחה, שעל ידי כך ישאר האדם בפחד לכל ימי חייו, ויעבר על מצות השמחה בחלקו שנצטוינו עליה במאמר: "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך" ועל ידי זה ימעט השבח שעליו לשבח על טובת האלוק, כי השבח הולך אחר השמחה. ואז יתקיים בו מה שנאמר "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב ועבדת את איביך וגו'."

פרק ה': מצווה מדאוריתא להיות שמח בחלקו.

למדנו מדבריו של הכוזרי כי יש מצווה מהתורה להיות שמח בחלקו, שנתן לו ה' יתברך. שנאמר בחומש דברים פרק כ"ו פסוק ו"א: "וְשִׂמְחַתְּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר יִתֶּן לְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיטְךָ אֶתָּה וְהָלַו וְהִגַּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: " עיין הערה².

מצוות השמחה היא לא רק אמצעי לקיים עוד מצוות, אלא גם ללא מטרה לדבר נוסף. יש מצווה להיות בשמחה מחמת השפע הגדול שנתן לו ה' יתברך, השמחה בחלקו היא המצווה.

הכוזרי מנה את מצוות "שמח בחלקו" בתור מצווה דאוריתא.

² עיין שפתי חכמים על הפסוק שכתב שפסוק זה לא מובן כפשוטו, שכן פסוק זה נאמר על ביכורים, וביכורים הדין הוא שאין הבעלים אוכלים את הפירות שהביאו. ומה שיירך לומר ושמחת? (וע"ש מה שדרשו חז"ל). אבל הכוזרי למד שזה מצווה ליהודי להיות שמח בטוב שנתן לו ה' יתברך.

מדוע נאמרה מצווה זו דוקא בביכורים?

לפי דברי הכוזרי הדברים נפלאים: שכן מטרת השמחה היא להודות לה' וביכורים עניינם הודיה לה'. לכן שם התורה מזכירה את המצווה שאדם יהיה בשמחה, מחמת הטוב שנתן לו ה'. אחרת לא תהיה הודאה כראוי.

ניתן לומר שלמה כתבה התורה פסוק זה בסוף פרשת ביכורים ולא בתחילתו לרמוז לך שאם רוצה אתה להיות שמח מה תעשה? תודה לה' - כעין ביכורים. (עיין כעין זה בפירוש ר' יוסף בכור שור).

עוד דבר מעניין: שפסוק זה של "ושמחת בכל הטוב" מופיעה בתחילת פרשת כי תבוא, והפסוק של "תחת אשר לא עבדת" מופיעה בסוף הפרשה, התורה רמזה שמחתם שלא היה הודיה-ביכורים, נגרם החורבן.

ראיה לדברי הכוזרי יש מהגמרא: (ערכין דף י"א, א')

מנין לעיקר שירה מן התורה? שנאמר: "...תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב" איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב? הוי אומר זה שירה. ואימא דברי תורה דכתיב "פקודי ה' ישירים משמחי לב" משמחי לב איקרי טוב לא איקרי

ואימא בכורים דכתיב "ושמחת בכל הטוב"? טוב איקרי טוב לבב לא איקרי.

כיצד חשבה הגמרא שפירוש הפסוק תחת אשר לא הבאת ביכורים, הרי כתוב בפסוק תחת אשר לא שמחת? לכאורה כתוב בגמרא זו את הסוד איך אדם נהיה שמח. מי שמתרגל להודות לה' (שזה ענין ביכורים) נהיה שמח.

ופירוש הפסוק יהיה תחת אשר לא הבאת ביכורים, זה גרם שלא היית בשמחה ובטוב לבב, ודחתה הגמרא שהודיה גורמת רק שמחה, ושירה היא גורמת שמחה וטוב לבב. והיום במקום ביכורים צריך האדם לעשות לעצמו זמני הודיה.

אין אף מצווה שעסקו בה כה רבות כמו פרשת ביכורים.

מקורות נוספים למצוות השמחה התמידית:

א. הלכות דעות ברמב"ם: (פרק ב' הלכה ז')
 "לא יהא אדם בעל שחוק ומהתלות ולא עצב ואונן אלא שמח.
 כך אמרו חכמים: 'שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה'.
 וצונו שלא יהא אדם פרוץ בצחוק ולא עצב ומתאבל,
 אלא מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות.
 וכן לא יהיה בעל נפש רחבה נבהל להון ולא עצב ובטל ממלאכה.
 אלא בעל עין טובה ממעט בעסק ועוסק בתורה.
 ואותו המעט שהוא חלקו ישמח בו.

ב. כלבו סימן ע"ה לגבי ברכת אשר ברא ששון ושמחה:
 "אשר ברא ששון ושמחה" ר"ל לכבודו. כי כבוד ה' בשמחת הנפש,
 כדי שתהיה מוכנת לקבל מהודו.
 כי היגון סותם מקורי הנפש, והיא מחיצה מפסקת בינה לבין אלוקיה,
 שאין ראוי לאדם שיכעוס, רק שיקבל גזירת ה' מאהבה.
 שכל מי שנותן מחשבת היגון בלבו קרוב לכפור בה' יתברך, הלא תראה שאין
 השכינה שורה לא מתוך עצבות אלא מתוך דבר שמחה. וזהו כבודו יתברך.

כאשר אתה נותן מתנה לחברך,
 מה ישמח אותך הרבה יותר מאשר תודה רבה?
 כשתראה אותו שמח במתנה שנתת לו.
 זה נותן הרבה רצון וחשק לתת לו עוד.
 ה' נותן לנו מתנות: חיים, בריאות, פרנסה.
 דבר ראשון שה' רוצה זה
 לראות אותך שמח במתנה שנתן לך,
 אחרת אין חשק לתת לך שוב.

כתב ר' ירוחם ממיר בספרו דעת תורה: (חלק הבאורים)

"ושמחת בכל הטוב" ברש"י: מכאן אמרו 'אין קוראין מקרא בכורים אלא בזמן שמחה', הענין כי ביסוד הענין של הכרת הטוב, הוא ג"כ להראות למטיבך כי אתה בשמחה על גדול חסדו.

ברש"י על הפסוק "כי ה' אלוקיך ברכך בכל מעשה ידך"-
לפיכך לא תכפו את טובתו להראות כאילו אתם עניים אלא הראו עצמכם כעשירים, אם לא מראה שמחתו ואושרו על הטוב, זהו כפיות טובה.

פרק ו': מצווה להודות לה' מתוך שמחה.

מצווה גדולה מהשמחה היא, שמחמת השמחה בחלקו יבוא לשבח ולהודות לה'.
ונילמד מהפסוק: "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת יְדֹד אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לִבָּב
מְרֵב כָּל".

הגמרא בערכין והכוזרי מסבירים את הפסוק כך:

- א. השמחה בפסוק היא לא שמחה מחמת קיום המצוות
- אלא שמחה מחמת הטוב שהשפיע ה' עלינו, כמו שלמדנו בפרק הקודם.
- ב. השמחה מחיבת את האדם בעבודה מיוחדת לה' יתברך.
- ג. ומהי עבודה זו? - השיר והשבח לחי העולמים.

בקיצור:

יהודי! קיבלת דברים טובים מבורא עולם!
זה מחייב עבודה.
ומהי עבודה זו?
הודיה שיר ושבח לבורא עולם.

ופירוש הפסוק כך: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך"-

1. במה לא עבדת?
- בעבודה כזאת שצריכים לעבוד כאשר נמצאים בשמחה ובטוב לבב.
2. איזה עבודה ה' רוצה שנעבוד שאנו נמצאים בשמחה ובטוב לבב?
- הודיה, שבח ושיר לה' יתברך.
3. למה שתהיה בשמחה ובטוב לבב?
- מחמת רוב כול שנתן לך ה' יתברך.

"אמר רב יהודה אמר שמואל מנין לעיקר שירה מן התורה?...
רב מתנה אמר מהכא תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה
ובטוב לבב, איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב? הוי אומר זה שירה".

"אמר רב יהודה אמר שמואל מנין לעיקר שירה מן התורה"
 מנין שיש מצבים בהם התורה רוצה שכל יהודי ישיר לה' יתברך.
 (ואם לא שר לפחות יודה מכל הלב)
 "רב מתנה אמר מהכא תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב"
 עונה רב מתנה: מפסוק זה!
 כיצד? "איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב?"

התורה אומרת כי העונשים והייסורים הגיעו בגלל שבני ישראל לא עשו עבודה
 מסוימת כאשר הם נמצאים בשמחה ובטוב לבב.
 איזה עבודה צריכים לעשות שנמצאים בשמחה ובטוב לבב?
 "הוי אומר זה שירה".
 לשיר ולהודות לה' יתברך על כל השפע שנתן לך.

לומדים מכאן יסוד גדול מאוד:
 יש חיוב לכל יהודי לעמוד ולהתבונן
 בכל הדברים הטובים שה' שולח לו ולשמח בהם.
 לפני שאדם שמח בטובות,
 לא יוכל לשיר ולהודות עליהם.
 כמו שנלמד בהמשך,
 הדרך לכך היא:
 שאדם יעמוד בכל יום כ-15 דקות עם עצמו,
 ויתבונן בכל הטובות ששלח לו ה',
 ומתוך ההתבוננות יבוא לשמחה
 ומתוך כך להודיה ושירה.

פרק ז': היכן כתובה בהלכה החובה להודות לה'?

רמב"ם הלכות ברכות פרק ו' הלכה ג':

"שמע שמועה טובה מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם הטוב והמטיב, שמע שמועה רעה מברך ברוך דיין האמת. וחייב אדם לברך על הרעה בטוב נפש כדרך שמברך על הטובה בשמחה, שנאמר 'ואהבת את ה' אלהיך וגו' ובכל מאדך, ובכלל אהבה היתירה שנצטוינו בה שאפילו בעת שייצר לו יודה וישבח בשמחה".

למדנו ברמב"ם כי מהציווי "ובכל מאדך" התחייבנו להודות לה' על כל הדברים שהוא נותן לנו, אפילו על הרעים, וק"ו שחייבים להודות על הטובים. בזמן חד"ל היו מודים לה' בשם ומלכות והיום לא נהגו כך, אבל ודאי חובה לאדם גם היום להודות לה' על כל דבר טוב שקורה לו.

לצערנו הרב הרבה אנשים מכירים הלכה זאת רק לגבי 'צריך אדם לברך על הרעה", אבל על הטובה הם לא יודעים שחייבים בק"ו להודות. וזוהי מצווה דאוריתא שמביאה את האדם לאהבת ה'. עיין בלשונו של הרמב"ם.

היכן מופיע בשו"ע לשיר שירי הודיה לה'?

שו"ע אורח חיים - סימן תק"ס: "ואפילו שיר בפה על היין, אסורה שנאמר: 'בשיר לא ישתו ויין' (ישעיה כד, ט) וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקדוש ברוך הוא, על היין:"

כתב ר' ירוחם ליבוביץ זצ"ל: (בספר דעת חכמה ומוסר) "לא כאשר אנו חושבים כי עניין הכרת הטובה, או כפיות הטובה הוא רק בגדר מעלה ויתרון הכשר, כי אם דינים יש לו עליו, וגזל ממש יש בידו. ועל פי דין, ממש יש על המקבל להתבונן ולהכיר את הנותן גדלו ורוממותו, ולהכיר את הנותן וטובתו"

כשם שלגבי חברו חייב האדם להתבונן בטובה שחברו הביא לו, ולהכיר לו טובה על כך, ולהוסיף אהבה כלפי הנותן, כך חייבים אנו להתבונן בטובות שנתן לנו ה' לשמוח בהם, ולאהוב את ה' מחמתם.

לסיכום:

- א. יש מצווה מדאוריתא להיות שמח מחמת הטוב הגשמי שקיבלת מה'.
- ב. השמחה מחיבת הודיה שיר ושבח לה' יתברך וזה עבודה גדולה.
- ג. מי שלא מודה לה' על המתנות שקיבל זה יכול לגרום שיקחו לו אותם.

פרק ח': מדוע נקרית השירה עבודה?

פרק עיוני ניתן לעבור לסיכום לפני פרק י.

ספר הכוזרי- מאמר שני: "כללו של דבר שלשה הם יסודות עבודת האלוק על פי תורתנו, היראה והאהבה והשמחה. התקרב אל אלקיך בכל אחת מאלה. ואכן (ותבין) בכניעתך בימי התענית לא תקרב אל האלוק יותר מאשר בשמחתך בשבתות וימים טובים, אם שמחתך זו באה מתוך מחשבה וכוונה, כי כשם שהתחנונים צריכים מחשבה וכוונה, כך גם השמחה בדבר האלוק ובמצותו צריכה מחשבה וכוונה.

למען תשמח במצוה עצמה מתוך אהבתך למצוה עליה, ותכיר מה מאד היטיב לך בה וכאלו באת לביתו כקרוא אל שלחנו ומנעמיו,³ ותן שבח על כך בפיר ובלבך, ואם תעלה עליזותך במצוות אל מדרגת הזמר והרקוד, יהיו לך גם אלה עבודת האלקים ואף על ידם תדבק בענין האלוקי. מבואר שהשירה לה' נקראת עבודה לה'.

מה הפרוש המושג עבודה?

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ב'א': "דתניא לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה".

³ המתבונן יראה ששורש השמחה במצוות והשמחה במה שהטיב לו ה' יתברך, אחד הם, להרגיש שבזאת עולם נתן לך עכשיו מתנה גדולה מאוד, ודו"ק. וכ"כ בספר חרדים התנאי הרביעי: (לקיום מצוות בשלימות) "השמחה הגדולה במצווה, וכל מצווה ומצווה שתזדמן לו, דורגה הוא דשדיר ליה קודשא בריך הוא, ולפי רוב השמחה יגדל שכרו. אלא שתחילה יש לשמוח בדברים גשמיים ומתוך כך לבוא לשמוח ברוחני." ונראה שזה באור הרמב"ם הלכות לולב פרק ח' הלכה ט"ז: "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הקל שצווה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר: (דברים כ"ח) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב:'"

מדוע הכניס הרמב"ם את אהבת הקל לשמחה במצווה?

נראה שכוונת הרמב"ם כדברי חרדים והכוזרי, שהשמחה במצווה נובעת מחמת הכרת הטוב לבורא שהטיב לו וזיכה אותו לעשות מצוותיו, וזה רגש אהבת הבורא. ולכן זה עבודה גדולה- כמו שלמדנו שעבודה פירושה להכיר שרק מכוח הבורא יש לי את מה שיש לי. נמצא שכשם שבאר הכוזרי לגבי מתנות העוה"ז מבאר הרמב"ם לגבי המצוות.

מדוע נקראת התפילה עבודה שבלב?

עבודה מלשון עבד-הכנעה.

כאשר אדם מכיר בליבו כי הכול מאת הבורא יתברך, הוא נכנע לפניו, כי לעולם לא ימרוד אדם במי שנותן לו הכול מכול.⁴

מטרת התפילה היא להגיע למצב בו לב האדם מבין שכול מה שיש לו הוא מאת הבורא. איך? ע"י שמבקש כל דבר מה', מבין שהכל ממנו .

**למדנו כאן דבר נפלא, למה אנחנו מתפללים?
לא בשביל לבקש בקשות (זה רק האמצעי)
אלא בשביל לקנות אמונה - שהכול מאיתנו יתברך.**

למדנו שמהות העבודה היא: לשעבד את הלב לבורא עולם, שיבין שהכול מגיע ממנו.

יש שתי אפשרויות כיצד משעבדים את הלב לבורא עולם:
נסיון העוני ונסיון העושר.

א. נסיון העוני:

שאינו לך דברים אתה מתפלל ועל ידי הבקשה אתה מבין שהכול מגיע מאת ה'.

ב. נסיון העושר:

שיש לך דברים אתה מודה לבורא עולם שהביא לך את הדברים.

אדם חייב לשעבד את ליבו לבורא עולם,

כמו שציונו: "ולעבוד את ה' אלוקיך בכל לבבך"

⁴ שמעתי מהרב אשר דרוק שליט"א: שקורים ליראה זו יראת התלות- יראה מחמת שאדם מבין שהכול תלוי בה'.

כיצד עושים זאת?

בתפילה-על מה שאין, בהודיה-על מה שיש⁵.

לפי זה לא מספיק שאדם מודה לה' יתברך בפיו, אלא כשם שבשעת צרה, מתפלל מכל ליבו, כך תהיה ההודיה, שכל ליבו יחוש קירבת ה'.

ולכן כתב הכוזרי: "ואם תעלה עליזותך במצוות אל מדרגת הזמר והרקוד, יהיו לך גם אלה עבודת האלקים ואף על ידם תדבק בענין האלוקי."

ניתן גם לקרוא מתוך הודיה לה' יתברך:

שירי שבח והודיה לה', כגון: נשמת, ברכי נפשי, אנעים זמירות, מזמור לתודה, אל אדון, עזרת אבותינו.

כמובן שכל הודיה זה דבר טוב, כמו שכל תפילה היא דבר טוב, אבל צריך לשאוף להגיע מידי פעם לזמר ולשבח לה'.

לסיכום:

א. עבודה פירושה- שיעבוד הלב להרגשה שהכול מגיע מאת ה'.

ב. יש שתי אפשרויות איך משיגים את הדברים:

- כשחסר לך - לבקש.
- כשיש לך - להודות.

⁵ תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י"ח/א': "וכיון שבא דוד באתה תפלה שנאמר והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפלתי, וכיון שבאת תפלה באת עבודה שנאמר עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי, וכיון שבאת עבודה באתה תודה שנאמר זובח תודה יכבדנני, ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים אימא קודם עבודה, לא סלקא דעתך דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב, ולימרה אחר העבודה לא סלקא דעתך דכתיב זובח תודה, מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי **מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא.**
רש"י: חדא מילתא היא - אף הודאה **עבודה** של מקום הוא:

במזמור לתודה יש פסוק מפורסם: "עבדו את ה' בשמחה"
רגילים לפרשו שהכוונה לעשות מצוות בשמחה.

שאלות:

- א. מדוע זה קשור למזמור לתודה?
ב. קיום מצוות לא נקרא עבודה, אלא שמירת מצוות, מדוע כתוב עבדו?

אולי הפרוש בפסוק שונה,
ניתן לחשוב על פירוש לפי מה שלמדנו בפרקים הקודמים.

תשובה:

פירוש הפסוק כך: "עבדו את ה'", עבודה שעושים כשנמצאים בשמחה. ומה היא? שירה והודיה לה' יתברך על הטובה שהטיב עמנו, לכן במזמור שעניינו תודה הכניסו פסוק שכל עניינו שיר לה' מחמת השמחה, וזו היא עבודה האמיתית.

פרק ט': תשובות לשאלות מההתחלה.

"תחת אשר לא עבדת את ידוד אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל: (דברים פרק כ"ח מ"ז).

א. הכתוב אומר (לפי הפירוש המקובל) שכל הקללות והעונשים באו בגלל שלא קיימו מצוות בשמחה.

לשם מה הכתוב מצוין שזה היה בעוד שהיה לך כל טוב, וכי זה שיש לאדם כל טוב גשמי זה סיבה שישמח במצוות הרוחניות?

לפי מה שלמדנו העונש הוא על שלא הודו לה' על הכול טוב הגשמי.

ב. רש"י מסביר "מרוב כול" – בעוד שהיה לך כל טוב.

וקשה על פירוש רש"י למה כתוב "מרב כל" שמשמעותו מחמת רוב כול, כאילו שהרוב כול היה צריך לגרום לך שמחה.

לפי רש"י היה צריך לומר "ברב כל" שפירושו כאשר יש לך רוב כול, והשמחה היא מחמת המצווה? ועוד שבפסוק הבא לגבי הקללה כתוב בחוסר כול עם ב'? לפי הבאור שלמדנו השמחה צריכה להגיע מחמת הרוב כול שה' השפיע לאדם.

ג. התורה מזכירה לשון עבודה "תחת אשר לא עבדת",

קיום המצוות לא מכונה בתור עבודה אלא בתור שמירת מצוות,

לשון עבודה מופיע רק ביחס ללב "ולעבדו בכל לבבכם"

אם החסרון היה קיום המצוות בשמחה, למה מוזכר לשון עבודה?

בארנו שהודיה ושירה נקרא עבודה היות ובזה מלמד את הלב שהכול מה'.

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף י"א/א:

"אמר רב יהודה אמר שמואל מנין לעיקר שירה מן התורה? ...רב מתנה

אמר מהכא 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב'

איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב? הוי אומר זה שירה".

ד. "איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב"

מה פירוש הדברים "עבודה שבשמחה"

יש עבודה להיות שמח, אבל מהי עבודה שבשמחה?

אחרי שאדם שמח יש לו עבודה, ומהי?
 העבודה להודות ולשיר לה' היא עבודה שבשמחה.
 ה. כיצד למדה הגמרא מפסוק זה שיש מצווה לשיר שירים? האם הגמרא מוציאה את הפסוק מפרשטו? בתורה כתוב שהעונש בא בגלל שלא עשו מצוות בשמחה ואילו הגמרא אומרת שהעונש בא בגלל שלא שרו שירים לה'?
 הגמרא פירשה את הפסוק בגלל שלא הודו לה'.
 ו. היכן כתוב בתורה שכל יהודי חייב לשיר שירים לה', שבגלל חסרון זה באו כל העונשים?
 כתוב בתהילים: "הודו לה', שירו לו זמרו לו"
 ועוד סברה אסור לו לאדם להנות מהעולם הזה בלא להודות.
יבוארו עוד הרבה מקורות בהמשך.

ז. כתוב בתורה שמה העונש על חוסר השמחה במצוות: (דברים פרק כח מח)
 "וְעַבְדְּתָ אֶת אֱלֹהֵי אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנֶנּוּ יְדֹדָ בָּךְ בְּרַעַב וּבְצָמָא וּבְעִירִים וּבְחָסֶר כֹּל יָנִתּוּ עַל בְּרִזָּל עַל צָאֲרָךְ עַד הַשְּׁמִידוֹ אֲתָךְ:"
 איזו מידה כנגד מידה יש כאן שמי שלא עובד את ה' בשמחה, ולפי הגמרא לא שר שירים, צריך לעבוד את האויבים ברעב ובצמא ובחסר כל?
 האם באמת כזה עונש עצום יקבל אדם רק בגלל שלא עבד את ה' בשמחה?
 אדם זה לא חטא, שומר קלה כבחמורה, ורק בגלל שלא שמח צריך לעבוד את האויבים ברעב ובצמא, הדברים ממש מוקשים???
יבואר בפרק הבא.

ח. הרמב"ן בפרשת בחוקותי (ויקרא כ"ו, ט"ז) כותב שהקללות בפרשת כי תבוא הם כנגד בית שני וכמו שהביא לכך הרבה ראיות,
 לפי זה יש סתירה בין התורה לגמרא:
 הגמרא במסכת יומא (ט:) כותבת שבית שני נחרב בגלל שנאת חינום,
 והתורה כותבת שבית שני נחרב בגלל חוסר שמחה, כיצד יתכן כזאת סתירה?
יבואר בהמשך החוברת.

לסיכום:

- א.** למדנו שיש מצווה מדאוריתא להיות שמח בחלקו תמיד מחמת השפע ברכה הגשמי שנתן לך ה' יתברך.
- ב.** מטרת השמחה היא להגיע להודיה לה' יתברך על כך השפע שנתן לנו.

מצווה זו גדולה עד מאוד.
 שכן מחמת שלא הודו לה', הגיעו כל הקללות
 כל החורבנות כל הרעב והיסורים,
 כל מה שאנחנו סובלים עד היום.
 הרבה צרות זה מחמת שלא מודים לה'.

כמו שכתוב במפורש בתורה:
 "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה"-
 דהינו שלא הודית על הטוב שיש לך,
 לכן: "ועבדת את אויבך ברעב ובצמא ובחוסר כול"
 גם אם לא באים אויבים יש יסורים אחרים כמו שנלמד בפרק הבא.

פרק י': למה התורה כל כך מענישה את האדם שלא מודה לה'?

כתוב בתורה שמה העונש על חוסר ההודיה:

"וְעַבְדָּתָ אֶת אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ יָדוֹדְךָ בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְעִירֹם וּבְחָסֶר כֹּל וְנָתַן
עַל בְּרִזְלְךָ עַל צָנְאָרְךָ עַד הַשְּׁמִידוֹ אֹתָךְ:" (דברים פרק כ"ח מ"ח)

האם זוהי מידה כנגד מידה שמי שלא מודה לבורא צריך לעבוד את האוייבים
ברעב ובצמא ובחסר כל?

נכתוב בזה שני באורים:

1. על דרך הפשט.
2. על דרך הבנת תכלית הבריאה.

באור הדברים לפי פשוטו:

אדם שלא מודה לה' יתברך על כל הטוב שנותן לו, ה' כביכול אומר לו: אם אינך
מכיר שאני נתתי לך אקח את הדברים ואולי כך תבין שהכול ממני.
כדרך שאנשים אומרים לילד אם אינך אומר תודה- לא ניתן לך,
כך כביכול אומר הבורא- מי שלא יודע שהדברים הם ממני, לא מגיע לו.

וכמו שכתב החובת הלבבות:(פרק ו') "והסוג הרביעי: הם הטובות שהטיב ה' לבן
אדם בודד, שניתנו רק לו לבד משאר משפחתו ועמו, ועל כל אחד מטובות אלה
מחויב האדם בעבודה יתירה לאלוקים.

ומי שעובד עבודה זו בשלימות מוסיפות טובות אלו להתקיים אצלו תמיד,
והאלוקים מוסיף לו כוח ודעת במשרתו.
ומי שממרה את האלוקים בטובות אשר נתן לו באופן מיוחד (שלא מודה עליהם,
או לא מרגיש הכרת הטוב כלפי הבורא וכדומה) הרי הוא נופל מכל מדרגותיו
המיוחדות והבורא עושה עמו חשבון מדוקדק בעולם הזה... ועונשו יהיה עוד
יותר חמור בעולם הבא.

כדאי מאוד ללמוד את הפרקים האלו בחובת הלבבות.

מצאנו כבר בהיסטוריה כזה דבר:

טור אורח חיים סימן מ"ו:

"דוד המלך ע"ה תקן מאה ברכות דכתיב(שמואל ב' כ"ג) 'הוקם על ע"ל בגימ' ק' הוי', כי בכל יום היו מתים ק' נפשות מישראל ולא היו יודעין על מה היו מתים עד שחקר והבין ברוח הקדש ותקן להם לישראל ק' ברכות."

כתוב בטור שהיו מתים בכל יום בזמן דוד המלך מאה אנשים ולכן תיקן מאה ברכות. אנו יודעים כי הברכות הפסיקו את המיתה אך:

למה מתו מאה אנשים בכל יום?

בדורינו ישנו שפע רב, ובכל זאת יש כל כך הרבה יסורים, מדוע?⁶

כתב הלבוש סימן מז: "תיקנו חז"ל לברך בכל יום מאה ברכות מפני שהיה קבלה בידם מפי דוד המלך ע"ה שראה כן ברוח הקודש ע"י מעשה שראה בימיו שהיו מתים מישראל מאה נפשות בכל יום ולא היו יודעים על מה היו מתים עד שחקר והבין ברוח הקודש שעליו שהיה(עכשיו נשמע למה?) מפני שלא היו משבחין ומברכין כראוי לה' יתברך על כל טובותיו שהשפיע עליהם על כן היו מתים בעונש זה לפיכך עמד הוא ותקן להם לישראל מאה ברכות שיברכו בכל יום, כנגד המאה שמתו, ומאז פסקו למות."

לסיכום: מי שהוא כפוי טובה ולא מודה לה' על מה שהוא נותן לו, ה' לוקח לו.

⁶ שאלה זו צריכה מאוד לעניין אותנו: משום שגם היום לצערנו מתים מידי יום כ-70 איש מהמחלה הנוראה.

ממש דומה לזמן דוד המלך אולי נגלה מה גורם שיש דבר כזה נורא?

אדם אחד עלה לחדר בקומה 80.

כאשר רצה לצאת לחץ על הידית אך אבוי, הידית לא נפתחה. יצא האדם למרפסת וזעק לעזרה אך אף אחד לא שמע אותו. פתאום עלה בליבו רעיון, הוציא האיש את ארנקו והחל לזרוק ערימות דולרים לכיוון הרחוב שמתחתיו. בודאי, כך חשב, ירימו האנשים את ראשם לראות מהו המקור לשפע הדולרים וכך יוכל לבקש את עזרתם. והנה עטו האנשים על השטרות, דחפו ורדפו אך אף אחד לא ניסה לחשוב מי זרק אותם. "מה יהיה גורלי", הרהר מיודענו, והנה ראה אבנים שנשארן מהבניה. עלה בליבו רעיון, חיכה לזמן שהמדרכה תחתיו ריקה, ואז לקח אבן וזרק. העוברים ושבים נבהלו והזעיקו משטרה. ענה האיש לשאלת השוטרים: כאשר מישהו לא מבין בטובות צריך לבוא אליו ברעות.

הנמשל:

ה' שולח ליהודי הרבה דברים טובים ואנשים לא זוכרים בכלל מי שלח, רק עסוקים לתפוס עוד ועוד, מה עושה ה' לא נעים, אך זוהי הברירה היחידה: לזרוק אבנים-צרות ויסורים, ואז נזכרים בבורא עולם, שנותן הכול. **בואו ניזכר כשיש דולרים- שלא נצטרך אבנים.**

פרק י"א: מה קורה כשאדם מודה לה' יתברך?

כיצד מבטלים גזירות רעות?

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ל"ב/ב': "ואמר רבי אלעזר מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים שנאמר 'ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בינך ובין העיר'."

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף ל"ח/ב': "תא שמע דאמר רבי יהושע בן לוי אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים."

האם ישנה מחיצה או לא?

(4) מהרש"א על ברכות דף ל"ב/ב': "ולענין תפלה דרחמי קאמר דאינה נשמעת כ"כ מיום שחרב ביהמ"ק, אבל לענין שבחו ית' ב"ה לקדושה וברכו הא אמרין דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים וק"ל."

נראה באור הדברים:

כיום תפילותינו אינן ככוונה ולב הרצויים לה', לכן יש הרבה מחיצות מפסיקות, אבל כשיהודי מודה לה', אף מלאך לא מעיז להפסיק שבחו של מלך מלכי המלכים. וכך אף מחיצה אינה מפסקת ושבחו מגיע עד למלך מלכי המלכים, וכאשר המלך שמח בכנו: "על כל פשעים תכסה אהבה".⁷

שבת דף קי"ט/ב':

"אמר רבי יהושע בן לוי כל העונה 'אמן' יהא שמייה רבא' מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו שנאמר 'בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה': מאי טעמא בפרע פרעות משום דברכו ה':"

⁷ (1) מדרש רבה במדבר פרשה ה' פסקה ו':

"למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחטם לך לבלתי הכריתך מדבר בישראל"

למען שמי אאריך אפי אלו ישראל שייחד הקב"ה שמו עליהם, אנכי ה' אלהיך ושיתף שמו בשמם ישראל, ולכך האריך הקב"ה אפו עם ישראל שלא טרדם וגבה מהם קמעה קמעה בגלות כדי לנקותם ולא ביקש למחותם שלא יתחלל שמו בהם...

ד"א ותהלתי אחטם לך לפי שישראל נבראו לומר תהלתו של הקב"ה כמ"ד (ישעיה מנ) 'עם זו יצרתי וגו', לכך כדי שיתהלל שמו בהם, הקב"ה חותמה לטובה כמ"ד (שיר ח') 'שימיני כחותם על לבך כחותם על זרועך' והיא (ההודאה) גרמה להם שלא נכרתו בגלות הוי לבלתי הכריתך.

נתבונן מהו המקור שממנו לומדים שמי שעונה איש"ר גם אם יש עליו גזירה רעה, גזירה זו מתבטלת בזכות מצווה זו:

"בפרוע פרעות בישראל" - בביטול הפרעניות שנגזרו על ישראל (רש"י).

מדוע בוטלו הגזירות?

"בהתנדב עם ברכו ה' -" כשמתנדבים ישראל לברך את בוראן.
לברך את ה' הכוונה להודות לה'.

כמו שמאה ברכות הכוונה מאת הודיות (ע' לעיל בדברי הלבוש)
למדנו מכאן שמי שמודה לה', מתבטלות ממנו גזירות רעות.
המשך הגמרא: "רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלין לו" (ע"ש המקור)
מכאן שהמודה לה' מוחלין לו על חטאיו.

וכן מצאנו שדורשים על הפסוק: (במדבר פרק כ"ג פסוק י"א)
"לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּעֵינָיו וְלֹא רָאָה עֲמָל בְּיִשְׂרָאֵל יְדוֹד אֱלֹהֵיו עֲמוֹ וַתְּרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ".

מתי ה' לא מביט בעבירות שאדם עושה?

כאשר ה' אלוקיו עמו - שאדם מרגיש שה' נמצא עמו ואוהבו,
"ותרועת מלך עמו" - שהוא שר ומריע למלך.
ואז ה' אוהב אותו ו"על כל פשעים תכסה אהבה".

לסיכום:

בכוח ההודיה לה'
לקרוע כל גזר דין.
ואפילו למחול על ע"ז.

פרק י"ב: הקדמה לטעם השני מדוע חמור חוסר הודיה לה'.

מדוע מגיע עונש כה חמור על חוסר בהודיה?
 נבדוק מה תפקיד האדם בעולם ומדוע?
 מה יעשה האדם בעולם הבא?
 מדוע החמירה התורה כל כך בהכרת הטוב?
 וכך נבין למה מגיע עונש כזה.

פרק י"ג: מנין שכל תפקיד האדם בעולם הזה הוא להודות לה'?

רש"י: (משלי פרק ט"ז פסוק ד') "כל פעל ה' למענהו" – הכל עשה בשביל קילוסו כמו 'ענו לה' בתודה' (תהלים קמ"ז).

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף ו'/ב': "מאי כי זה כל האדם. כל העולם לא נברא אלא בשביל זה. כלומר כי העולם נברא לצורך בני אדם ובני אדם נבראו לשבח ולהודות להקדוש ברוך הוא ולעבדו וליראה אותו ואלו שעושין כן מקיימין העולם. והשאר הרי הן כבהמה שאין עושין הדברים שנבראו בשבילן:"

מדרש שוחר טוב פ"ט:

"כך היה העולם תהו ובהו, עמד וברא את העולם וברא את האדם והשליטו בכל טוב כדי לקלסו. ועלינו מה לעשות, לקלס ולברך. וכן הוא אומר: (תהלים קנ, ו) "כל הנשמה תהלל יה" ואומר: (שם פ"ט, נ"ג) "ברוך ה' לעולם אמן ואמן"

למה קוראים ליהודי "יהודי"
 ולא "ראובני" או "שמעוני"?
 כי מטרת היהודי להודות.
 למה קורים לנו עם ישראל?
 כי מטרתנו לשיר שירים לה'

אותיות רבי עקיבא השלם נוסח א' - אות א': "דבר אחר אל"ף אפתח לשון פה ופה לשון אפתח, אמר הקדוש ברוך הוא אפתח לשון פה של כל בני בשר ודם כדי שיהיו מקלסין לפני בכל יום וממליכין אותי בארבע רוחות העולם, שאלמלא שירה זמרה שהם אומרים לפני בכל יום לא בראתי את עולמו:"

ומנין שלא ברא הקדוש ברוך הוא את העולם אלא בשביל שירה זמרה?
שנאמר: (תהלים צ"ו ו') "הוד והדר לפניו עוז ותפארת במקדשו" - הוד והדר לפניו בשמים ועוז ותפארת במקדשו בארץ ...

ומנין שאף אדם הראשון פתח פיו בשירה?
שנאמר: (שם צ"ב א' ב') "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לד' ולזמר לשמך עליון" - "טוב להודות לד' בארץ' מתוך בני אדם. "ולזמר לשמך עליון' בשמי מרום בתוך מלאכי השרת:

רמב"ן שמות י"ג ט"ז: "וכוננת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוננת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו." וכוננת רוממות הקול בתפלות וכוננת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לקל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו.
(5) רמב"ן על דברים פרק ל"ב פסוק כ"ו: "אבל השם ברא את האדם בתחתונים שיכיר את בוראו ויודה לשמו."

עוד מקורות בהערה⁸

⁸ רמב"ן על שמות פרק כ' פסוק י"ג: (יג) "לא תרצח לא תנאף לא תגנב אמר, הנה צויתוך להודות שאני בורא את הכל בלב ובמעשה, ולכבד האבות בעבור שהם משתתפים ביצירה, אם כן השמר פן תחבל מעשה ידי ותשפוך דם האדם אשר בראתי לכבודי ולהודות לי בכל אלה, מדוע אסור לרצוח? כי יהיה פחות מי שיודה.
(64) ספר שערי תשובה - שערי שני אות ט':
"ומה שאמרו 'בן תשעים לשוח' - הוא מלשון (תהלים קב, א): "ישפוך שיחו", (בראשית כד, סג): "לשוח בשדה", כמו שפרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כו, ב): יצחק תיקן תפלת המנחה שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה", כי אחרי שהגיע לתשעים, ראוי לו להיות כל עסקו בתפלות ובתהלות השם ולשיח בנפלאותיו."

דברים פרק י' פסוק י"ב:
"ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה

רמב"ם הלכות ברכות פרק עשירי:

"כללו של דבר לעולם יצעק אדם על העתיד לבא ויבקש רחמים ויתן הודיה על מה שעבר ויודה וישבח כפי כחו. וכל המרבה להודות את ד' ולשבחו תמיד הרי זה משובח."

כעין זה אומרים בברכת אלוקי נשמה:
"כל זמן שהנשמה בקירבי מודה אני לפניך".

בברכת הקל הקדוש אומרים "וכל הקדושים (ישראל והמלאכים) יודוך סלה".

אותו ולעבוד את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך."

רבנו בחיי על דברים פרק י' פסוק י"ב:

"וידוע מה שדרשו חז"ל (מנחות מג ע"ב) מן הכתוב הזה, שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר "מה ה' אלהיך שואל מעמך", אל תקרי מה אלא מאה, כלומר מאה ה' אלהיך שואל מעמך. ויש בפסוק זה תשעים ותשע אותיות ועם אל"ף שתשים במלת מה (ע' לעיל מה מבטאת האות א') ישלמו למאה אותיות ותחזור המלה מאה, כדי לרמוז בדרך אסמכתא שחייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות. וכן יש אסמכתא לזה מפסוק "הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'". (תהלים קכ"ח, ד'), כי ירא ה' יש לו לברך מנין כי כן. עוד נאום הגבר הוקם על (שמואל ב כג, א), קיים ע"ל ברכות. ואמרו (במדבר רבה יח, כא) כי דוד ע"ה יסד מאה ברכות, ואחר כך שכחום וחזרו אנשי כנסת הגדולה וייסדום:

לימדונו חז"ל מה ה' שואל מאתנו?

מאה הודיות - להתרגל להודות לה' כל יום.

פרק י"ד: מה נעשה אנו בשמיים אחרי מאה ועשרים?

מדוע כל כך חשוב לה' שנודה לו?
לשם זה נצטרך להבין מה יעשה האדם בעולם הבא.

בברכת יוצר אור נאמר:

"וכולם משבחים ומפארים ומעריצים..." כולם שרים ומודים לה', שירת המלאכים.
(כמו שאמר המלאך ליעקב אבינו הגיע זמני לומר שירה),

בתפילת "ובא לציון" נאמר:

"...יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו... ונזכה לחיי העולם הבא למען (בשביל מה אנחנו רוצים חיי עולם הבא, מה נעשה שם). יזמרך כבוד (נפשי) ולא ידום ה' אלוקי לעולם אודך."

בשמים נשיר ונזמר לה' יתברך.

וכך כתב בליקוטי מהר"ן חלק ב' תורה ב':

"וימי הודאה זה בחינת שעשועי עולם הבא, כי זה עקר שעשועי עולם הבא, להודות ולהלל לשמו הגדול יתברך ולהכיר אותו יתברך, שעל ידי זה סמוכים וקרובים אליו יתברך, כי כל מה שיודעין ומכירין אותו יתברך ביותר סמוכים אליו ביותר כי שאר כל הדברים יתבטלו לעתיד כלם, בבחינת: כל הקרבנות בטליו, חוץ מקרבן תודה שלא ישאר לעתיד, רק בחינת תודה והודאה להודות ולהלל ולדעת אותו יתברך, כמו שקתוב: (ישעיה ו"א) "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"

שנה כל שעשועי עולם הבא.⁹

⁹ תלמוד בבלי מסכת תענית דף ל"א/א: "אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בנן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר 'ואמר ביום ההוא הנה אלקיני זה קווינו לו ויושיענו זה ה' קווינו לו נגילה ונשמחה בישועתו": לפי הדברים שלמדנו ניתן להסביר דברים נפלאים:

א. מהו כל אחד מראה באצבעו?

ב. מהי ההדגשה 'זה'?

באגדה זו גם חז"ל מלמדים אותנו שלעתיד לבוא מה יעשו בשמים? מחול - דהינו ריקודים, וכולם ירקדו מסביב לה' יתברך, וכמה ישיגו מה', לפי כמה שהכירו אותו בעולם הזה. וזהו "זה" אותו בורא עולם שהיה לי בעולם הזה שקויתי לו, ששמחתי בו, זה אותו בורא עולם שיש לי עכשיו, ולכן מראה באצבעו כל אחד לפי האצבעו לפי ההכירות שלו עם ה'.

ספר מגיד מישרים- פרשת ויקהל: שנת ש"ך אור ליום השבת כ"ו לאדר ב'.
 "ה' עמך כו' והא מגלינא לך רזא טמירא (המגיד אומר לבית יוסף שהוא הולך
 לגלות לו סוד גדול) במאי דאמור רבנן דהמצות בטילות לתחיית המתים וכו'
 היינו ברזא דשית אלפין שנין הוי עלמא וחד חרוב, דהיינו למימר דבזמן תחיית
 המתים דהוא בתר ימות המשיח יהא חרב עלמא מתאוות וכיסופין דהאי עלמא
 והא בההוא זימנא יתבטל יצה"ר מעלמא ונמצאו מצות לא תעשה בטילות וכן
 המצות עשה דוגמת מאי דאמר מרע"ה למלאכי השרת, מאי כתיב לא תרצח
 ולא תנאף כלום שפיכת דמים יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם, וכן המועדות
 לא יצטרכו אז לעשות ככל הנעשה היום דהא איסור חמץ ואכילת מצה היא
 לאכפאה סיטרא מסאבא, וכן בשאר המועדים, ובההוא זימנא לא איצטריך
 לאכפאה לה, דהא בטל הוא, ולא יעבדון במועדייא אלא דיימרון בהו הלל וזמרון
 ושירין ותושבחן לקב"ה ותו לא מידי, והיינו דאמור רבנן חנוכה ופורים אינם
 בטילים לעולם כלומר דהא חנוכה ופורים לית בהו אלא סיפור נסים דקב"ה
 בלחוד, וכן מאי דיעבדון במועדייא הוי דוגמת חנוכה ופורים דהיינו סיפור נסים
 דקב"ה משו"ה לא יבטלו, ואתה שלום"

(4) מדרש רבה ויקרא פרשה ט' פסקה ז': (ז) "רבי פנחס ורבי לוי ורבי יוחנן
 בשם ר' מנחם דגליא לעתיד לבא כל הקרבנות בטליו וקרבן תודה אינו בטל כל
 התפלות בטלות ההודאה אינה בטלה הה"ד (ירמיה לג) 'קול ששון וקול שמחה
 קול חתן וקול כלה' קול אומרים הודו את ה' צבקות וגו' זו הודאה ומביאין תודה
 בית ה' זה קרבן תודה וכן דוד אומר (תהלים נו) 'עלי אלקים נדריך אשלם תודות
 לך תודה אין כתיב כאן אלא תודות ההודאה וקרבן תודה:"

וברוך ה' הראני יהודי יקר את כל הדברים האלו ברש"י בברכות דף ס"ג/א,
 המברך אומר ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם, מפרש בתוספתא
 שתקנו מן העולם ועד העולם להודיע שאין העולם הזה לפני העולם הבא כלום,
 אלא כפרוזדור לפני הטרקליון, כלומר הנהיגו ברכותיו בעולם הזה כדי להיות
 רגילים לעולם הבא שכולו ארוך:

וכן אומרים במזמור "אשרי יושבי ביתך" כל יום שלוש פעמים:
 (וזבה נבין גם למה תיקנו לומר אותו ג' פעמים-שכן בו כתובה כל תכלית האדם)
 א. "ארוממך אלוקי המלך ואברכה שמך לעולם ועד."
 ב. "בכל יום אברכך ואהללה שמך לעולם ועד."

א. מדוע נכפלה לשון ברכה?

ב. האם דוד מברך את ה' או מהללו ?

ביאור: אומר דוד, מי שמרומם את שם ה' בעולם הזה יזכה בעולם הבא (לעולם ועד) לדרגה גבוהה יותר לברך את שם ה'. ומי שבעולם הזה זוכה לברך את שם ה' יזכה לעולם ועד (בעולם הבא) להלל את שם ה'.¹⁰

יתכן וזוהי כוונת חז"ל: "כל האומר תהילה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא", ונתקשו המפרשים האם בגלל שאדם אומר תהילה לדוד יהיה בן העוה"ב- שפירושו שכל מהותו היא עוה"ב?
 (כל ישראל יש להם חלק, אבל להיות בן זה רק מי שכל מהותו היא עוה"ב)

תשובה: אין הכוונה למי שרק אומר בפיו, אלא למי שמקיים,
 למי שכל ימיו נוהג להודות לה' על כל דבר טוב שנותן לו הוא בן העולם הבא,
 יש בו את מהות העוה"ב ששם מה יעשה,
 אמר רבי יהושע בן לוי: "כל האומר שירה בעולם הזה זוכה ואומרה לעולם הבא
 שנאמר 'אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה':" (סנהדרין דף צא/ב)

"מזמור שיר ליום השבת", אומרים חז"ל: "מזמור שיר לעתיד לבוא ליום שהוא כולו שבת ומנוחה לחיי העולמים". ששם שרים לה'.

ילקוט שמעוני מלכים א', פרק ב', רמז קס"ט: "ויקרבו ימי. וכי ימים מתים,
 אמר רבי שמואל בר נחמני 'צדיקים שמתים ימיהם בטלים והם קיימים',
 וכה"א 'יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם רוממות אל בגרונם',
 הא למדת שאפילו במיתתן מרוממים להקב"ה."

¹⁰ אבן עזרא: "בכל יום- יום אחר יום אברכ' שמך עד שאהי' מהמהללי' תמיד שמעלת' גדולה מהמברכים".

תהילים פרק ע"ט י"ג:

"וְאֶנְחֵנוּ עִמָּךְ וְצִאֵנוּ מִרְעִיתֶךָ נֹדֶה לְךָ לְעוֹלָם לְדוֹר וָדוֹר נִסְפָּר תְּהַלְתֵּר.
 'לעולם' זה גם בעוה"ב, 'דור ודור' זה רק בעוה"ז.

(3) סדור תפלה נוסח ספרד- סדר קידוש לבנה:

"בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ דֹד אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בְּמֵאֲמוֹרוֹ בָּרָא שְׁחָקִים. וּבְרוּחַ פִּיּוֹ כָּל צְבָאָם. חֵק וְזִמְן נָתַן לָהֶם שְׁלֵא יִשְׁנוּ אֶת תְּפִקִּידָם. שְׁשִׁים וּשְׁמֹנִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֵם. פּוֹעֵל אֲמֹת שְׁפָעֵלְתוֹ אֲמֹת. וְלִלְבְּנָה אָמַר שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ. עֲטָרַת תְּפָאֶרֶת לַעֲמוּסֵי בְטוֹן שֶׁהֵם עֲתִידִים לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתֶהָ. וּלְפָאֵר לְיוֹצְרָם עַל שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ דֹד מְחַדֵּשׁ חֲדָשִׁים:"

רואים שכאשר עם ישראל יתחדש אז יפארו ליוצרים.

כדאי מאוד לראות את מה שכתבנו כאן בספר הנפלא:

מכתב מאליהו חלק א' עמוד 51-50

פרק ט"ו : מהי סיבת חומרת העונש על חוסר בהודיה?

למדנו שתכלית הבריאה היא להודות לה, וגם בעולם הבא מודים.

לפיכך אם יש אדם שלא מודה, לשם מה הוא חי עדיין?

פרק ט"ז: מה תפקיד דורנו?

האם גילתה התורה מה תפקיד דורנו?

בדורנו אנו השפיע ה' שפע עצום על עם ישראל שפע שלא היה כמותו מאז שלמה המלך ע"ה. מה רוצה ה' מאיתנו? תפקיד הדור שלנו לתקן את פגם החורבן שלא הודו לה' יתברך כאשר היה להם שפע טוב. בדור שלנו נתן ה' שפע רב וביקש ממנו להודות.

היכן כתוב בתורה שזה תפקיד דורנו?

בחומש דברים יש 11 פרשיות, מובא בשם הגר"א בספר 'נבואה והשגחה' שכל פרשה היא כנגד מאה שנים באלף השישי, (וזאת הברכה היא רק ברכות לשבטים והיא לא מהמנין). לפי זה פרשת נצבים היא כנגד המאה שלנו המאה השמינית, ואכן חלקים גדולים ממנה התקיימו בדור שלנו. מה כתוב בפרשה זו שה' רוצה מהדור שלנו, הדור שחזר לארץ ישראל?

דברים פרק ל' פסוק א': "וְהָיָה כִּי יבֹאוּ עֲלֵיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נִתְּנִי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבָבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחָה יְדֹד אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: (ב) וְשַׁבְתָּ עַד יְדֹד אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקִלּוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם אֶתְּךָ וּבְנֶיךָ כְּכֹל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ:"

רמב"ם יד החזקה הלכות תשובה פרק ז':

"ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין שנאמר 'והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבתי עד ה' אלהיך ושב ה' אלהיך וגומר'".
תנועת התשובה התחילה בדורנו.

(ג) "וְשָׁב יְדֹד אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְצָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְיָצָה יְדֹד אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה:"

(עם ישראל חוזר לארץ ישראל)

(ד) "אם יהיה נדחה בקצה השמים משם יקבצו ידוד אלהיך ומשם יקחה:"

(גם מרוסיה ומתימן מכל מקום בעולם כל יהודי יכול להגיע לארץ ישראל)

(ה) "וְהִבְיָאָה יְדֹד אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וְיִרְשְׁתָּהּ וְהִיטְבָה וְהִרְבָּה מֵאֲבֹתֶיךָ:"

(ו) "וּמַל יְדוּד אֱלֹקֶיךָ אֶת לְבָבְךָ וְאֶת לִבְךָ זְרַעַךָ לְאַהֲבָה אֶת יְדוּד אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיִּיךָ:"

לא כתוב שישוּבו ללמוד תורה, לא כתוב שישוּבו להתפלל, לעשות חסד רק דבר אחד- לאהוב את ה' כי בזה תלויים חייוך.

הקשו המפרשים: כיון שכבר אמר שישוּבו בתשובה בפסוק ב' למה חוזר עוד פעם בפסוק ו' שישוּבו בתשובה?

שמעתי תירוץ נפלא:

בפסוק ב' יש חזרה בתשובה מיראה, "והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה", עדין אין זה תשובה מעולה, וגם אין זה מתקן את החטא הקדום של עם ישראל שלא עבדו את ה' כאשר היה להם שפע גדול. מה עושה מלך מלכי המלכים?

אחרי שבאים לארץ (במיוחד בעשרים שנה האחרונות)

יש שפע גדול וטוב (כמו שכתוב בפסוק ה' "והטיבך")

כאן צריך תשובה חדשה- לעבוד את ה' כשיש שפע.

ומה העבודה שצריך לעבוד שיש שפע?

לאהוב את ה' - על ידי שמודים לו על כל השפע הטוב שנתן לנו.

אם כן תפקיד דורינו, בו אין גזירות ורדיפות, להתחיל לעבוד את ה' מאהבה, לא ליפול מחמת השפע הגדול לכוחי ועוצם ידי עשה לי את החייל הזה אלא להודות לה' על כל השפע.

וצריך לדעת שבדור שלנו יש סיעתא דשמיא מיוחדת לזכות לאהבת ה' שזה ההבטחה "ומל ה' אלוקיך את לבבך לאהבה" - כמו שכתב ברמב"ן שכאן כתוב שיתקיים בנו "בא להטהר מסייעין אותו".

ראה עד כמה הדגישה התורה שנדע שניקר תפקידנו הוא לאהוב את ה':

עוד בפרשת ניצבים:

"רְאֵה נִתְּנִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמּוֹת וְאֶת הָרָע:"

(טז) "אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יְדוּד אֱלֹקֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכֵי וְלִשְׁמֹר

מְצוֹתַי וְחֻקֹּתַי וּמִשְׁפָּטַי וְחַיִּיתִי וְרַבִּיתִי וּבְרַכָּה יְדוּד אֱלֹקֶיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֶתָּה בָּא

שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:"

שם לבך: מה ה' מבקש בעיקר?

לאהוב אותו ומידות טובות, שהרי זה הודגש בנפרד משאר המצוות.

(יז) "וְאִם יִפְנֶה לְבַבְךָ וְלֹא תִשְׁמַע וְנִדְחַתְּ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעִבַדְתָּם:"

(יח) "הַגִּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲבִד תֹּאבְדוּן לֹא תֵאָרִיכוּ יָמִים עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אֶתָּה

עֵבֵר אֶת הַיָּרְדֵן לְבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:"

(יט) "הַעֲדֵתִי בְכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמּוֹת נִתְּתִי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה

וְהַקְּלָלָה וּבַחֲרַתְּ בַחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֶתָּה וְזָרְעֶךָ:"

במה תלויות הברכה והקללה?

במה תלוים החיים והמוות?

(כ) "לְאַהֲבָה אֶת יְדֹוֹד אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ בְּקֹלוֹ וּלְדַבְּקָה בּוֹ."

פרק י"ז: כיצד אדם משיג אהבת ה'?

לימד אותנו הכוזרי לעיל בפרק ד': שכאשר אדם מודה לה'-על כל דבר טוב שה'

נתן לו זה מביא אותו לאהוב את ה'.

וכן כתוב בגמרא ברכות: "ואהבת את ה' אלוקיך בכל מאודך"- פירושו: בכל

מידה ומידה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאוד מאוד,

על ידי שתודה לו על כל דבר תאהב אותו.

פרק י"ח: האם אנו מודים לה'?

הרבה אנשים נפלו לרדיפת הממון. כל היום רוצים רק עוד ועוד, חלקם נפלו לחוסר אמונה ובכלל לא חושבים שה' נתן, אלא, 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'.
 ויש שאמנם מברכים, אך "כמצוות אנשים מלומדה", ללא רגש הכרת הטוב לה'. זה ממש כמו לא לברך, כמו שאמרו חז"ל מובא בספר חיי אדם: חלק ראשון- כלל ה':
 "וז"ל ס"ח סי' מ"ו, כשהוא נוטל ידיו או שמברך על הפירות או על המצוות השגורות בפי כל אדם, יכוין לבו לברך לשם בוראו אשר הפליא חסדו עמו ונתן לו הפירות או הלחם ליהנות מהם וצוהו על המצוות, ולא יעשה כאדם העושה דבר במנהג ומוציא דבריו מפיו בלא הגיון הלב. ועל דבר זה חרה אף ה' בעמו, ושלח לנו ביד ישעיה ואמר 'יען כי נגש העם הזה, בפיו ובשפתיו כבדוני, ולבו רחק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה'. אמר הקב"ה לישעיה: 'ישעיה, ראה מעשה בני, כי אינו אלא לפנים, ומחזיקים בה כאדם שמחזיק ונוהג מנהג אבותיו בידו. באים בביתי ומתפללים לפני תפלות הקבועות כמנהג אבותיהם, לא בלב שלם. הם מנקין את ידיהם ומברכים על נטילת ידיים, ובוצעים ומברכים ברכת המוציא, שותים ומברכים כמו שהדבר שגור בפיהם. אף בעת שהן מברכין, אינן מתכוונין לברכני'. לכן ע"כ חרה אפו ונשבע בשמו הגדול לאבד חכמת חכמיו היודעים אותו ומברכים אותו במנהג ולא בכוונה, דכתיב בתריה לכן הנני יוסיף כו' ואבדה חכמת חכמיו כו'".

פרק י"ט: מה עושים למעשה - כיצד מודים לה'?

קשה לעורר את הלב, אין זה דבר קל.

הפתרון הנפלא ביותר שיש הוא: שכל יום אדם יעצור וייקח פסק זמן, לפחות רבע שעה, ויתחיל להודות לה' יתברך על הטוב. אפשר עד מאה הודאות, במילים שלך תאמר תודה רבה ה' על זה ועל זה וכ"ו. כשהלב יתעורר מאוד, פתח ספר תהילים מפרק צ"ה ואילך והתחל לקרוא עם כל הרגש.

נלמד מחז"ל כיצד עושים זאת:

חז"ל תיקנו ברכות השחר, הרבה הודיות לה' על דברים שונים, כך אדם צריך לרשום לעצמו המון דברים להודות מסתבר שראוי כ-30 דברים לפחות. לאחר שאדם הודה תיקנו חז"ל פסוקי דזימרה, כך ראוי לאדם להתמלאות הכרת הטוב לה', לשיר לו שירים, אפשר לומר פסוקי תהילים שמדברים אליו וכדומה **העיקר לומר פסוקי הודיה**. דבר זה צריך לקחת לפחות כ-15 דקות רצופות, לא מועיל שאדם מודה פה ושם וכדומה, צריך רצף רצוף כי רק כך הלב מתעורר. אפשר להוסיף גם במשך כל היום, אבל לא למעט מ-15 דקות רצופות בבוקר.

ניתן לרשום על דף במשך היום את כל הדברים הטובים שקרו, ואז למחרת בשעת ההודיה יודה לה' עליהם.

היכן כתובה בתורה הצעה זו?

(יא) "כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֶנְכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא נִפְלֶאת הוּא מִמּוֹךְ וְלֹא רִחְקָה הוּא:" על איזו מצווה מדובר?

אם התורה לא כתבה, כנראה זה בגלל שיש מצווה אחת שכל הפרשה זועקת אותה, מהי אותה מצווה?

מסביר הרמב"ן: לשוב אל ה' בכל הלב, דהינו אנחנו שומרי מצוות אבל לב רגש הכרת הטוב כלפי ה' אין, וה' רוצה לב- "רחמנא ליבא בעי". ושמא יאמר האדם אך משיגים לב? זה קשה מאוד.

ממשיכה התורה: (יב) "לֹא בְשִׂמִים הוּא לְאמֹר מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשְּׂמִימָה וְיִקְחֶהָ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֶתְּהָ וְיַנְעִשְׂנָה:"

(יג) "ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה:"

התורה יודעת שאנשים יגידו לאהוב את ה', לבנות לב, זה קשה מאוד, מי יכול? זה בשמים זה מעבר לים.

באה התורה ואומרת?

(יד) "כי קרוב אליה הדבר מאד בפיה ובלבבך לעשות:"
 תדבר עם ה' בפה שלך, מילים מהלב, תודה, תבקש, בזה תקנה אהבת ה',
בדוק ומנוסה.

אם אדם ידבר יום יום עם ה', יודה לו על כל מה שנתן לו, יאמר לו פסוקי הודיה מכל הלב, יבקש מה' יתברך מה שחסר לו כמו מאבא טוב, כך יקנה אהבת ה'.

עין עוד חיזוק נפלא בענין זה בפרק כ"ג.

פרק כ': מעלות נפלאות שזוכה אדם שמתרגל כל יום להודות לה'

בנוסף לכל המעלות שנמנו לעיל, מי שיעשה כך, יזכה לאמונה שהכול מאת ה'.
שכדברי הרמב"ן: 'אין לאדם חלק בתורת משה רבינו לפני כן',
וגם יזכה לענווה שהיא מידה טובה מכל המידות הטובות.

**צריך לדעת שדבר זה כל כך גדול, שלפני שאדם עוסק בכל דבר רוחני שבעולם
חייב הוא ליחד שעה לשם כך.**

עוד צריך לדעת:

כתב הזוהר: (ואתחנן) "רחימו דא סליק על כל פולחנין דעלמא" -מצוות אהבה
עולה על כל עבודות שבעולם.

"בהאי אתייקר שמיה דקדשא בריך הוא יתיר מכלא" -במצוות אהבה מתכבד
שמו של הקב"ה יותר מכל העבודות.

"ואתברך בריך הוא לעלם ולעלמי עלמין" - על ידי אהבת האדם להקב"ה נמשך
שפע ברכות לכל הספירות לעולם ולעלמי עולמים.

יוצא שבזמן שאדם מודה להקב"ה הוא עושה את הדבר הגדול ביותר בעולם
שיכול לעשות. ועוד, שאחרי זה כל המצוות שהוא עושה יהיו מתוך אהבה.
נמצא שכל מצוותיו במשך היום יהיו שוות הרבה יותר.

עוד יזכה האדם על ידי ההודיה ליראת הרוממות.

שכן אדם שמודה כל יום לה' לא מסוגל אחר כך לחטוא.

שכן כיצד יחטא למי שעשה לו כל כך הרבה טובות.

וכן האדם מתבייש לחטוא למי שהוא יודע שמחר הוא צריך לבוא להודות לו.

פרק כ"א: מדוע בני אדם לא שמחים?

מיצד קורה שאדם מקבל כל כך הרבה טובות מאת ה' ובכל זאת הוא לא שמח? וכן יבואר מדוע בני אדם לא מודים לה'.

משנה מסכת אבות פרק ה' י"ט:

"כָּל מִי שֵׁיֵשׁ בְּיָדוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הִלְלוּ, מִתְלַמְּדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבִּינוּ, וְשֹׁלֵשׁ דְּבָרִים אַחֲרַיִם, מִתְלַמְּדוֹ שֶׁל בְּלָעַם הָרָשָׁע. עַיִן טוֹבָה, וְרוּחַ נְמוּכָה, וְנִפְשׁ שְׂפָלָה, מִתְלַמְּדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבִּינוּ. עַיִן רָעָה, וְרוּחַ גְּבוּהָה, וְנִפְשׁ רְחֹבָה, מִתְלַמְּדוֹ שֶׁל בְּלָעַם הָרָשָׁע. מִה בֵּין תְּלַמְּדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבִּינוּ לְתַלְמִידוֹ שֶׁל בְּלָעַם הָרָשָׁע? תְּלַמְּדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבִּינוּ, אוֹכְלִין בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחְלִין בְּעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֹאֲמַר (משלי ח') 'לִהְנַחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ, וְאַצְרִיתִיהֶם אֲמַלֵּא'. אֲבָל תְּלַמְּדוֹ שֶׁל בְּלָעַם הָרָשָׁע יוֹרְשִׁין גִּיהֶנָם וְיורְדִין לְבָאָר שַׁחַת, שְׁנֹאֲמַר (תהלים נ"ה) 'וְאַתָּה אֱלֹקִים תּוֹרִידֵם לְבָאָר שַׁחַת, אֲנִשִׁי דָמִים וּמְרֹמָה לֹא יַחֲצוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֲבִטַח בְּךָ'."

משנה זו צריכה באור. ספר מדרש שמואל:

א. ראוי להבין אמאי תני והדר מפרש הכי הול"ל כל מי שיש בו שלשה דברים הללו עין טובה וכו', עוד מניינא למה לי?

ב. עוד להבין אמאי נקט התנא דבריו בלשון שאלה 'מה בין תלמידיו?'

ג. ותו דקאמר מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע ואין מקום לשאלה זו, כי הדברים פשוטים, אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם, ומהו ענין שאלתו?

ד. עוד התירוץ שאמר תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה נראה בלתי צודק כי רוב הפעמים תלמידי אברהם אבינו חייהם אינם חיים מרוב צערן כי הם מעונים ומדוכים ביסורין קשים מר ממות.

ה. עוד אומרו יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת נראה כפול ענין במלות שונות ולמה נכפל?

מבאר ר' מאיר חדש זצ"ל: (מופיע בספר בנין הבית)
 שמדובר כאן בשני יהודים שניהם שומרי תורה ומצוות, אבל באחד יש את
 המידות של אברהם אבינו ובאחד מידות של בלעם הרשע.
 ואמרה המשנה שלמרות שיש לו הרבה מצוות ומעשים טובים,
 אין לו חיים לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, היות ויש לו מידות של בלעם הרשע.

שאלה: מדוע שלושת דברים הללו כל כך חשובים שלמרות שיש לאדם המון
 תו"מ אם אין לו שלושת דברים הללו אין לו עוה"ב?

**לפי מה שלמדנו שבעוה"ב שרים לה' נראה ששלושת דברים הללו הם הדברים
 שגורמים שאדם לא יודה לה'.**

ספר חובות הלבבות, השער השני, שער הבחינה, הקדמה:
 "ונאמר תחילה, כי טובות הקל יתעלה על ברואיו, הן כוללות את כולם,
 כמו שאמר הכתוב (תהלים קמ"ה ט') "טוב ה' לכל", רובם כעיורים מהכירן ומהבין
 גודל מעלותן, ואינם משכילים ענין מפני שלשה דברים:

ראה זה פלא:

**שלושת הדברים שמונה חובות הלבבות
 הם כנגד ג' המידות הרעות שמביאה המשנה:
 עֵין רָעָה, וְרוּחַ גְּבוּהָה, וְנַפֵּשׁ רָחֲבָה,
 מִתְלַמְּדֵי שֶׁל בְּלָעַם הָרָשָׁע,**

**אחד מהם - רוב התעסקם בענין העולם ותענוגיו (והרבותם נכסים) והתאזותם
 מה שלא יגיעו [אליו] ממנו [ומה שנבצר מהם מתענוגיו], והתעלמם (ויתעלמו)
 מהביט אל טובת הבורא עליהם, מפני שלבם תלוי בעוצם מה שהם מקוים
 ממלאות תאזותם והשלמת משאלותם, כי כל אשר יגיעו ממנו אל מעלה,
 מבקשים מה שהוא למעלה ממנו ודורשים מה שאחריה, ותמעטנה בעיניהם
 הטובות הרבות, ותקטננה אצלם המתנות הגדולות, עד שהם חושבים כל טובה**

שיש לזולתם כאילו נשללה מהם, ומה שהגיע אליהם ממנה-
 רעות מוצאות אותם, ולא יבינו אל פעולות ה' המטיב בהן אליהם,
 כמו שאמר הכתוב: (תהלים י ד) "רשע כגבה אפו בל ידרוש אין אלהים כל
 מזמותיו".

כנגד נפש רחבה

והשני- צאתם אל העולם הזה, והם נמשלים כבהמות סכלות וכעיר,
 כמו שאמר הכתוב: (איוב י"א ו"ב) "ועיר פרא אדם יולד",
 והתגדלם בטובות האלשים העודפות, והתגלגלם בהן, עד ששבו אצלם רגילות
 וידועות, כאילו הן עצמיות להם בלתי סרות מאתם ולא נפרדות מהם כל ימיהם.
 וכאשר ישכילו ותתחזק הכרתם, יסכלו טובות הבורא עליהם,
 ואינם משימים על לבם חיוב ההודאה עליה (עליהן),
 מפני שאינם יודעים מעלת הטובה והמטיב בה אליהם.
 ומשלם בזה לתינוק, שמצאו איש אחד מאנשי החסד במדבר, וחמל עליו,
 ויאספהו אל ביתו, ויגדלוהו, ויאכילוהו, וילבישוהו, ויתנדב עליו בכל הטוב לו,
 עד שהשכיל והבין אופני דרכי טובתו. ואחר כן שמע האיש ההוא על אסיר שנפל
 ביד שונאו, והגיעהו אל תכלית הצער, והרעב, והעירום ימים רבים, ונכמרו רחמיו
 על צערו, ופייס לשונאו, עד שהתירו ומחל לו את דמיו, ויאספהו האיש אל ביתו,
 והיטיב לו במקצת הטוב אשר היטיב בו לתינוק, והיה האסיר מכיר בטובת האיש
 עליו, ומודה עליה יותר מן התינוק שגדל [וחונך] בה, מפני שיצא מענין העוני
 והצער אל ענין הטובה והשלוח בעת שהכרתו בה גמורה,
 על כן הכיר טובת האיש החסיד וחסדו מאד, והתינוק לא הבין מעלת הטובה
 עליו, אף על פי שהתחזקה הכרתו והתיישב בדעתו, מפני שהיה רגיל בה מימי
 נערותו. ואין איש מאנשי השכל מסתפק, שחסדו וטובו על התינוק כוללים
 ונראים יותר, ושהוא חייב בהתמדת ההודאה והשבח עליהם יותר.
 וזה דומה למה שאמר הכתוב: (הושע י"א ג') "ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על
 זרועותיו ולא ידעו כי רפאתים".

כנגד רוח גבוהה

גאווה-הכול שייך לי.

- והשלישי-** מפני מה שמוצא אותם בעולם ממיני הפגעים, ומה שמגיע אליהם מענייני ההפסד בגופם ובממונם, ולא הבינו סיבות אופני טובתם בהם:
1. שהיסורים באים לאדם בשביל להביא לו טובה בעולם הזה, כמו שאמר רשב"י אשריך שראיתני בכך וכ"ו.
 2. ותועלות הנסיון והמוסר להם, או שבאו במטרה לנסות אותו בעולם הזה כדי להרבות שכרו לעולם הבא.
 3. או לכפר לו על עונותיו כדברי הכתוב: (תהלים צ"ד י"ב) "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו".
- ודרשו החכמים עליהם השלום (כ"א, ב') בעניין זה דרש יפה, והוא: אשרי מי שיסרתו ה' ומתורתך נלמד זאת. מן התורה [כיצד]? נאמר בדברו יתעלה, "וכי יכה איש את עין עבדו וגו'" (שמות כ"א, כ"ו), הריהו חייב לשלח לחפשי את העבד על עינו או על שנו; רבון העולמים, שקרא לישראל בני בכורי (שם ד', כ"ב) - אם ניסה את האדם בנסיון הכולל יסורים לכל הגוף, הרי דין הוא שישחרר אותו מן העונש וישלחנו נקי משאר עונותיו.
- ושכחו, כי הם וכל אשר להם - טובות שהטיב להם הבורא, נדבה וחסד, וגזר בהם בצדק כפי מה שחייבה חכמתו, וקצו בהראות צדקו בהם, ולא שבחוהו בהיגלות חסדו עליהם, והביאה אותם סכלותם לכפור בטובה ובמטיב בה להם. (אפשר שכוונתו שמחמת שלא שיבחוהו שהיה להם חסדים, הוצרך להביא עליהם יסורים, כמו שיבואר בהמשך במשל) ואפשר שתביא הסכלות רבים מהם להתחכם עליו במעשהו ובמיני הבריאות אשר בראן לתקנתם. (דהינו שיחשבו שהם יותר חכמים ממנו ח"ו - כפירה באמונה).
- ומה נדמו בזה אל אנשים עיורים, הובאו אל בית מוכן להם בכל תועלותיהם, והושם כל דבר בו על מכונתו הטובה, והותקן על התיקון הנאה והנאות לתועלתם וכוונת תקנותם, וזומן להם בו עם כל זה כחלים (תרופות) מועילים

ורופא חכם לרפאם בהם כדי שייטב ראותם, והם התעלמו מעסוק ברפואת עיניהם, ולא שמעו אל הרופא אשר היה מתעסק ברפואתם, (כמו שנלמד בהמשך שאדם צריך לעשות כל יום זמן הודיה ושבח לה' ואם לא הוא מתעלם מהתרופות של הרופא) והיו הולכים בבית בענין רע מעיורונם, וכל אשר הלכו בבית נכשלו בדברים המוכנים לתועלתם, ונפלו על פניהם, והיה מהם מי שנפצע ומי שנשבר, ורב צערם ונכפלה רעתם, והיו מתרעמים על בעל הבית והבונה אותו, וגינו את מעשהו, והיה בעיניהם כמקצר וכמנהיג רע, וחשבו כי לא כיון בהם כוונת טובה וחסד, כי אם כוונת הצער והנזק, וגרם להם זה לכפור בטובת בעל הבית וחסדו, כמו שאמר החכם (קהלת י' ג'): "וגם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר ואמר לכל סכל הוא".

כנגד עיין רעה

וכיון שהוא כן, התחייבו אנשי החכמה והמדע להעיר מי שלא הבין טובות הבורא, ולהורות בני אדם לדעת יתרון בדרך שכלם. כי כמה טובות מנע בעליהן ליהנות מהן וערבב שמחתו בהן חסרון הכרתו אותן וידיעתו מעלותן, (שאדם לא מכיר בטובות שיש לו הוא לא נהנה מהם ולא שמח בהם) וכשמעירים את בעלי הטובות להכיר אופני יתרון ומגלים להם מה שנעלם מדעתם מהן, (שמעוררים אותם שצריכים כל יום להתבונן בטובות ה' ולבוא מתוך כך להודיה ואהבת ה', שבשביל זה נתן ה' את הטובות) יגדל שבחם ותרבה הודאתם למטיב להם ויגיעו בזה אל התענוג וההנאה בהן בעולם הזה ולשכר טוב לעולם הבא.

מנה כאן כמה מעלות נפלאות שקורה שאדם מכיר בטובות שה' נתן לו:

א. נותנים שבח והודיה לה' יתברך.

ב. נהנים ומתענגים מהטובות בעולם הזה.

ג. זוכים בזכות זה לשכר טוב בעולם הבא.

לסיכום: אדם שמתרכז במה שאין לו-

א. רוצה עוד ועוד ממון. ב. ביסורים וההפסדים שיש לו.

אף אם יקבל הרבה מתנות, לא ישמח ולא יודה,, מפני שהוא

עסוק במה שחסר לו ולא רואה כלל שיש לו דברים טובים.

פרק כ"ב: כיצד זוכים להיות מאושרים?

למדנו לעיל בחובת הלבבות, כי מי שמודה לה' ומכיר לו טובה, נהנה ומתענג בעוה"ז.

וכן שנינו במסכת אבות פרק ד' משנה א':
 "איזהו עשיר? השמח בחלקו."- אדם שמסתכל על מה שיש לו, ולא על מה שחסר לו הוא שמח ומאושר ומכוח זה מודה לה'.

ספר קהלת פרק ח' ט"ו: "וּשְׂבַחְתִּי אֲנִי אֶת הַשְּׂמֵחָה אֲשֶׁר אֵין טוֹב לְאָדָם תַּחַת הַשָּׁמַשׁ כִּי אִם לְאֹכַל וְלִשְׂתוֹת וְלִשְׂמוֹחַ וְהוּא יִלְוֶנוּ בְעֵמְלוֹ יְמֵי חַיָּו אֲשֶׁר נָתַן לוֹ הָאֱלֹהִים תַּחַת הַשָּׁמַשׁ:

מסביר רש"י: "את השמחה"- שיהא שמח בחלקו ועוסק בפקודים ישרים משמחי לב ולא יהא שטוף אחר הרבות הון בנשך ומרבית וגזל. כל מי שאינו שמח בחלקו ושטוף אחר הממון בא לידי עבירות גזל ואונא' ורבית ושאינו שמח בחלקו לענין אהבת אשתו שטוף אחרי הנשים להרהר אחרי אשת איש. "לאכול ולשתות"- ממה שחנן לו הקב"ה ולשמח בחלקו. "והוא ילונו"- יתחבר עמו כענין שנאמר: (ישעיהו נ"ח) "והלך לפניך צדקך". (מה נותן לאדם כוח לעבור את החיים, רק מידת השמחה בחלקו)

מבואר בפסוק:

- א. אין דבר יותר טוב מאשר להיות שמח בחלקו.
 - ב. השמחה מונעת את האדם מלחטוא בעבירות שבין אדם לחבירו- גזל וריבית והרהורי עריות.
 - ג. השמחה מביאה את האדם לאהבת אשתו, (ומשם כבר יאהב את כל ישראל).
- ויבואר עוד בהמשך.
 כל פעם שאדם מתאמץ לשמוח הוא מוסיף במידת שמחה בחלקו,
 כי כדי לשמוח, חייבים להתרכז במה שיש לו.

סיכום:

עיון טובה- אדם שמסתכל במה שיש לו, שמח בחלקו.
 וזהו שורש השמחה, והכוח לעבור את החיים.

מדוע אדם שסובל יסורים או חולה כדאי לו לשמוח ?

לפי מה שלמדנו שתפקיד האדם בעולם הוא להודות לה, נחשוב:

מתי מגיע לאדם יותר שכר?

שהוא מודה כאשר הכול טוב לו, או כאשר יש לו המון דברים שנראים רעים

יסורים וכדומה, והוא מצליח להתגבר על הכול ולהתמקד במה שטוב לו?

ברור שמי שרע לו, מתאמץ הרבה יותר לשמוח ולהודות,

וטוב אחד בצער ממאה שלא בצער.

ממילא כאשר יש לאדם יסורים כל תודה שלו לה' שווה פי מאה.

היכן אדם יכול לקנות את מידת עין טובה- לראות תמיד טוב ולא מה לא בסדר?

בכל מקום תמיד יש מי שעושה מה שלא נראה לך, במקום לחשוב מה לא טוב

בו, התבונן במה שהוא כן עושה טוב. תתרכז רק בזה.

כך גם כאשר ה' יעשה דברים שנראים רעים, תראה רק את הטוב,

ובזה תזכה למעלה עצומה- לשיר מתוך יסורים.

ר' חיים מוואלזין זצ"ל מבאר חידוש נפלא:

כל מצוה שאדם עושה, מלבד עצם המצוה נוספה לו עוד מצוה, שהרי נתן

להשי"ת אפשרות להיטיב לו.

וזה פרוש המשנה: "שכר מצוה"- השכר על המצוה, הוא מצוה בפני עצמה.

לפי זה השכר בעולם הבא- לא יגמר לעולם,

שהרי על המצוה שעשה מקבל שכר, ועל זה שקיבל שכר מקבל שוב פעם שכר,

שגרים בזה נחת רוח לה' יתברך, וכן הלאה עד אין סוף.

נראה שכל זה למי שיש בו מידת הכרת הטוב, אז מידה כנגד מידה,

גם ה' מתנהג עימו בהכרת הטוב, ועל ההנאה שגורם לה' נתן לו שכר,

אבל מי שלחברו לא הכיר טובה, גם ה' לא יוכל להתנהג עימו בהכרת הטוב.

פרק כ"ג: כיצד זוכים להתענג על ה'?

כתב המסילת ישרים בפרק הראשון: "הנה מה שהורונו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא".

שאלה: הרי למדנו שאדם נברא לאהוב את ה'?

תשובה: לא שייך להדבק בה' ללא שהאדם מתענג על ה', בשביל להגיע לדבקות- אהבה בשלמות חייבים להתענג על ה', וכן בעולם הבא האדם יתענג על ה', וזה יגרום לו עוד ועוד דבקות עד אין סוף.

כיצד אדם מתענג על ה' יתברך?

אדם שהצליח לקנות בליבו רגש חזק מאוד שכל מה שקורה לו זה רק מה' יתברך, והצליח לבטל ממנו את הגאווה של "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", על כל דבר טוב שיש לו הוא מודה לה', ממילא שהוא מתענג מדבר מסוים הוא מתענג על ה'.

רד"ק על ישעיה פרק נ"ח פסוק י"ד: (יד) "אז תתענג על ה'." - "אם תתענג את השבת תתענג על ה' כלומר ישפיע לך טובות עד שתתענג עליו ותודה בו ובטובו כי מאתו הכל ובידו, והתענוג על ה' הוא תענוג הנפש".

עבודה גדולה היא להגיע לכך, וזוהי ענווה אמיתית.

אבל נתן לנו ה' דרך נפלאה להגיע לכך- "בפיך ובלבך לעשותו",

על ידי דיבורים בפה עוד ועוד נוצר לב.

ספר השתפכות הנפש - אות ל"ז:

"אמר לענין התחזקות בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו. אפלו אם עוברים ימים ושנים הרבה ונדמה לו שלא פעל עדין שיחתו ודבוריו כלום, אף על פי כן אל יפל מזה כלל. כי באמת בודאי הדבורים עושים רשם, על דרך משל כמו מים היורדים על האבן, אף על פי שנדמה שאין להמים כח כנגד האבן הקשה ואין נכר רשם המים בהאבן, אף על פי כן כשהמים יורדים על האבן כמה וכמה זמנים רצופים הם עושים נקב בהאבן כנראה בחוש. כמו כן אפלו אם לבו לב האבן ואין נכר בו רשם דבוריו ותפלתו. אף על פי כן ברבות הימים והשנים ינקב לבו האבן על ידי שיחתו ודבוריו. כמו 'אבנים שחקו מים' כנ"ל: (שם, סימן רל"ד)

(15) ספר השתפכות הנפש- אות מ"ח:

"פעם אחת דבר רבנו, זכרונו לברכה, עם הרב יעקב יוסף מענין עבודת השם כדרכו תמיד. וספר לו, משל למלך ששלח את בנו למרחקים ללמד חכמות, אחר כך בא הבן לבית המלך מלומד בכל החכמות. פעם אחת צוה המלך על הבן לקח איזה אבן גדול מאד (כמו אבן הרחים) ולשא אותו על עליות ביתו. ומסתמא לא היה יכול הבן לשא ולהרים את האבן כי היה אבן גדול וכבד מאד. ונצטער הבן מאד על שאי אפשר לו למלאות רצון אביו המלך עד שגלה לו המלך דעתו אחר כך ואמר לו, היעלה על דעתך שאני אצוה עליך דבר כבד כזה לקחת האבן כמו שהוא ולשא ולהרים אותו, התוכל לעשות דבר כזה על פי חכמתך הגדולה, רק כל כונתי היה שתקח פטיש חזק ותכה ותפוצץ את האבן לחתיכות קטנות, ובה תוכל אותו להעלות על העליה. כמו כן השם יתברך צוה עלינו שנשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים ולבבנו הוא לב אבן גדול וכבד מאד ואי אפשר להרים אותו בשום אופן. רק על ידי שיקח פטיש שהוא הדבור ועל ידו יכולין לשבר ולפוצץ את לב האבן ואז נוכל להרים אותו להשם יתברך והבין:"

עוד פעם אחת דבר רבנו, זכרונו לברכה, מענין שצריכין לעסק הרבה באמירת תהלים ותחנונות ובקשות והתבודדות וכו'. ושאל אותו הרב הצדיק רבי יודיל, זכר צדיק לברכה, איך לוקחין לב (רצונו לומר איך זוכין שיהיו הדבורים בהתעוררות הלב), השיב לו רבנו, זכרונו לברכה, תאמרו לי אצל איזה צדיק קבלתם התעוררות הלב, העקר הוא האמירה בפה להרבות בפה דבורים של תחנונות ובקשות. והתעוררות הלב בא ממילא:

וַיֵּאָתְיוּ כָּל לְעִבְדָּהּ, וַיִּבְרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדָהּ, וַיִּגִּדּוּ בְּאֵיִם צְדָקָהּ,
וַיִּדְרָשׁוּהָ עַמִּים לֹא יִדְעוּהָ, וַיְהַלְלוּהָ כָּל אֶפְסֵי אֲרָץ, וַיֹּאמְרוּ תָּמִיד
יִגְדַּל וַיִּדָּד. וַיִּזְבְּחוּ לָהּ אֶת זִבְחֵיהֶם, וַיִּזְנְחוּ אֶת עֲצֵבְיָהֶם, וַיַּחֲפְרוּ עִם
פְּסִילֵיהֶם, וַיִּטּוּ שִׁכְמָם אַחַד לְעִבְדָּהּ. וַיִּירָאוּהָ עִם שְׂמֵשׁ מִבְּקָשֵׁי פָּנֶיהָ,
וַיִּפְּרוּ כַּח מַלְכוּתָהּ, וַיִּלְמְדוּ תוֹעֵים בֵּינָהּ, וַיִּמְלְלוּ אֶת גְּבוּרָתָהּ, וַיִּנְשְׂאוּהָ
מִתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ, וַיִּסְלְדוּ בְּחִילָהּ פָּנֶיהָ, וַיַּעֲטִרוּהָ גִזְרֵי תַפְאָרָה.
וַיִּפְצְחוּ הָרִים רְנָה, וַיִּצְהָלוּ אֵיִים בְּמַלְכָּהּ, וַיִּקְבְּלוּ עוֹל מִלְכוּתָהּ עַלֵּיהֶם,
וַיִּרְמְמוּהָ בְּקֵהל עַם, וַיִּשְׁמְעוּ רְחוֹקִים וַיָּבֵאוּ, וַיִּתְּנוּ לָהּ כֶּתֶר מְלוּכָהּ:

פרק כ"ד: למה אנחנו בגלות וסובלים צרות?

פרק חשוב ביותר

תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט'/ב':

"אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך, ששקולה שנאת חנם כנגד שלוש עבירות, עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים".

"רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עונם, לא נתגלה קצם"

ירושלמי מסכת יומא דף ד'/ב': "מצאנו שלא חרב הבית בראשונה אלא שהיו עובדי עכו"ם ומגלי עריות ושופכין דמים, אבל בשני מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצות ובמעשרות וכל ווסת טובה(מידה טובה) היתה בהן, אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם, וקשה היא שנאת חנם שהיא שקולה כנגד ע"א וגילוי עריות ושפיכות דמים..

שאלות:

- א. כיצד יתכן שאדם העוסק בגמילות חסדים, לא רק גומל חסד אלא עוסק, ובכל זאת יש בו שנאה?
- ב. ועוד לא סתם שנאה, אלא "אלו לאלו" שהוא ביטוי של קירבה, השנאה היתה בין הקרובים?
- ג. כיצד אומרת הגמרא שלא נתגלה עונם, הרי כתוב במפורש שנענשו בגלל "שנאת חנם"?
- ד. כיצד יתכן כי שנאת חנם יותר חמורה מעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים?

הרמב"ן בפרשת בחוקותי (ויקרא כ"ו, ט"ז) כותב וכן כתוב בזוהר,¹¹

¹¹ ספר זהר חדש מנוקד- פרשת כי תבא:

"אבל ק"ך אמר קודשא בריה הוא, בקללות קדמאין אית ל"ב קראי, וכלהו לקביל שבילי דאורייתא. בקללות בתראי אית בהו נ"ג קראי, לקביל פרשין ואורחין דאורייתא: בקלות קדמא דבית ראשון, עברו ישראל אינון שבילין סתימין דסתרא, אתגלי חוביהו, ואתגלי קוצא דילהון, ונקמקא ואבטחיתא דילהון. בקלות בתרא דבית שני, עברו ישראל ג"ו פרשיות אורחין דאתגליו, אסתים חוביהו, ואסתים קיציהו, ולא כתיב בהו הבטחות ונקמות:

הקללות בפרשת בחוקותי כנגד בית ראשון, הקללות בפרשת כי תבוא כנגד חורבן בית שני והגלות, עד ימינו אנו.

לפי זה יש סתירה מפורשת בין התורה לגמרא:

הגמרא במסכת יומא(ט:) כותבת שבית שני נחרב בגלל שנאת חינם, ובתורה נאמר כי העונשים והקללות הם בגלל חוסר שמחה.

כיצד תתכן הסתירה?

באור הדברים בעזרת השם יתברך:

מהי שנאת החינם שהיתה שם? אנחנו חושבים שיש שלוש דרגות: אהבה, שנאה ופרווה-לא אוהב ולא שונא.

אומר הרב שך:(מחשבת מוסר ח"א) 'בדרגות גבוהות יותר, כל חיסרון באהבת אחים ואהבת חברים- נחשב לשנאה. כאשר בגמרא נאמר- כי היתה שנאת חינם, הכוונה שלא אהבו מספיק אחד את השני.'

ראיה מהתורה: בראשית פרק כ"ט: (ל) "וַיבֹּא גַם אֶל רַחֵל וַיֹּאֲהֶב גַּם אֶת רַחֵל מִלְאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שְׁבַע שָׁנִים אַחֲרֹת:"

(לא) "וַיֵּרָא יִדְדָד כִּי שָׁנוּאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָה וַרְחַל עֵקְרָה:"

הפסוקים סותרים: בפס' הראשון נאמר כי יעקב אהב את רחל רק יותר מלאה, ומשמע במפורש שאהב גם את לאה. ואילו בפסוק הבא כתוב כי לאה שנואה? **וקשה:** כיצד יתכן לומר שיעקב אבינו שונא את לאה, וכי יעקב מהאבות הקדושים היה שונא את אשתו?

ועוד, (הקשה הראב"ד בשער הקדושה) שיש איסור להוליד ילדים מאשה שנואה, וזה אחד מבני תשע מידות שהגמרא נדרים כ' אסרה, וכיצד הוליד יעקוב מלאה? **מת' רבנו בחיי וכן ברמב"ן ועוד:** "חס ושלום שישנא יעקב את לאה אבל יאמר עליה שנואה בערך רחל שהיתה אהובה ביותר"¹²

¹² עד כמה ה' מקפיד שאדם יאהב את אשתו נוכל לראות מהמשך הפרשה, בראשית פרק כ"ט ל"ב: "וַתֵּהָרֵא לָאָה וַתִּלְדֵּ בֶן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי רָאָה יְדְדָד בְּעֵינָי כִּי עָתָה יֹאֲהֶבֵנִי אִישִׁי: וַתֵּהָרֵא עוֹד וַתִּלְדֵּ בֶן וַתִּקְרָא כִּי שָׁמַע יְדְדָד כִּי שָׁנוּאָה אֶנְכִּי וַיִּתֵּן לִי גַם אֶת זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן:"

שואל הרב מחבר הספר תולדות יצחק: "ראוי היה שהבן האחד שנתן לה הש"י יהיה להסיר השנאה, והבן השני להביא אהבה, והיא אמרה בהפך, בבן האחד אמרה ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי ראה יו' בעיני, כי עתה יאהבני איש, ובבן השני אמרה כי שמע יו' כי שנואה אנכי ויתן

למה נחרב בית שני?

לא היה אוהב את אשתו כגופו, היו חסדים, גמחים ועוד, אבל בבית פנימה, לא שרתה אהבה ואחוזה.

התופעה מוכרת היטב בימנו:

עוסקים בתורה, בגמילות חסדים, אבל בבית עם האשה אין אהבת ישראל.

אומרים בשם ר' חיים ויטאל זצ"ל:

כי מידותיו של האדם נמדדות אך ורק לפי יחסו אל אשתו.¹³

טעם הדבר: כי רק בבית האדם עושה מה שבאמת המידות שלו ולא בגלל מניעים של כבוד וכד'.

וצריך לדעת יסוד גדול:

עיקר מטרת מצוות בין אדם לחבירו בשביל לתקן את המידות שלך.

ואם רואים שבבית אתה לא אוהב, סימן שחסר לך במידת אהבה, שכן מידה היא תמיד אצל כולם.

ממילא גם אהבת ישראל או שנאת חנם הכול נמדד לפי מה שבבית עם האשה. ובגלל חסרון באהבת איש לאשתו נחרב בית המקדש, ואנחנו עדיין בגלות.

לי גם את זה, ואם הבן הראשון הספיק גם להביא אהבה, הבן השני לא היה צריך להסיר שנאה, שגם אהבה יש בבן הראשון?"

ונראה שהבאור בזה: בבן הראשון הרגישה לאה שחסרה אהבה ולכן קרא לו ראובן, אבל בבן השני לאה לא הרגישה שום חסרון אהבה, אלא שאמרה לולא שיש עדין חוסר אהבה מסוים (ובלשון התורה שנאה), מדוע נתן ה' לי בן יותר מאשר לרחל? סימן שה' שרואה מסתרי הלב יודע שיש עדין חוסר אהבה ולכן נתן לי בן, וזהו שכתוב "כי שמע ה'". שרק ה' שמע מזה, רק הוא הרגיש בחסרון הדק הזה של אהבה, וכן כתב ר' חיים שמולביץ בספר שיחות מוסר. ראה

¹³ פירוש רבינו יונה למשנה איזה דרך טובה שידבק בה האדם. **רבי יהושע אומר חבר טוב.** להיות חבר טוב לאיש אחד בלי לב ולב, לאיש אחד לאשר לבו חפץ, ולהרגיל עצמו שתהא רוח אחת נוחה הימנו. ועל ידו כן יבא באהבה עם כל הבריות.

ומצאנו בספר מלאכי הנביא האחרון שהיה בבית שני שהזהיר את העם על חסרון באהבת האשה:
מלאכי פרק ב': (יג) "זאת שנית תעשו פסות דמעה את מזבח ידוד ככי ואנקה מאין עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם:"

(יד) "ואמרתם על מה? על כי ידוד העיד בינה ובין אשת נעוריה אשר אפה בגדתה פה והיא חברתה ואשת בריתה:"
(טו) "ולא אָחַד עָשָׂה וּשְׁאָר רֹחַ לֹו וּמָה הָאָחַד מִבְּקֶשׁ זָרַע אֱלֹהִים וְנִשְׁמָרְתֶּם בְּרוּחְכֶם וּבְאֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ אֵל וּבְגֹד." (עיין באור הדברים במלבי"ם שם)

בזה מתורץ מדוע לא נתגלה עוונם?

א. אף אחד לא יודע מה קורה בתוך הבית.

ב. מדובר בחסרון אהבה. זה דבר שרק ה' רואה.

וכעת מובן כיצד יתכן ואדם עוסק בתורה ובגמ"חים ובכל זאת יש שנאת חינם. ומובן מה שאומר הירושלמי "אלו לאלו", שהכוונה שבין איש לאשתו לא היתה אהבה.

לעיל ראינו שתירה בטעם החורבן והגלות עד ימינו, חוסר שמחה או שנאת חינם. עוד יש לשאול מדוע כל כך חמור חוסר אהבה?

לגמרא בערכין ט"ו. יש הסבר מיוחד לפסוק: "תחת אשר לא עבדת את ידוד אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל" (דברים פרק כ"ח מ"ז).

"תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך",

1. במה לא עבדת? - בעבודת השמחה.

2. מהי עבודת השמחה? - הודיה שבח ושיר לה' יתברך.

3. מדוע להיות בשמחה ובטוב לבב? מחמת רוב כול שנתן לך ה' יתברך.

בקיצור: לא היה לך הכרת הטוב על מתנות ה' ולא הודית.

למה אין לאדם הכרת הטוב כלפי ה' יתברך?

כי הוא מקבל את הכול כמוזן מאליו, מובן לו שהוא צריך להיות בריא, ושתיה לו פרנסה ושהוא ישב בכולל ויקבל משכורת - הכול ברור ומובן.

מתי נזכרים בבורא עולם?

רק כאשר חסר לי דבר מה, אז מתחילים לצעוק "מדוע לקחת לי", למה אני סובל" וכד'. שואל בורא עולם והיכן אני היית עד עכשיו? היכן ההודיה מכל הלב, מדוע לא שרת? מדוע לא אמרת תודה רבה על כל משכורת שקבלת? האם רק כאשר רע לך אני קיים? לכן מגיעים האסונות - כדי שנזכר בבורא עולם.

מדוע אין לאדם שלום בית?

כל יועץ נישואין יאמר לך: מה הדבר שהכי חשוב בשלום בית? הכרת הטוב¹⁴. **באור:** לא לחיות במחשבה כי הכול מובן מאליו, באת הביתה, יש אוכל-תתבונן מי קנה אותו, מי בישל, מי שם על השולחן, מי הלביש את הילדים, מי בכלל הביא לך ילדים, מי עזר לך שלא תהיה פלג גופא שאינו נחשב אפילו אדם וממילא כל המצוות שלו לא שוות כלום. לא לחיות ישנים, לשים לב למה שמקבלים, להגיד בפה מלא תודה רבה, ולחיות עם רגש של הכרת הטוב כלפי האשה- זה השורש לשלום בית, אחרת יש שנאת חינם או לפחות חסרון באהבה.

נמצא כי אין סתירה בין הגמרא והתורה:

הגמרא אמרה לגבי בין אדם לחברו, והתורה אמרה לגבי בין אדם למקום. ושתיים אותה נקודה בדיוק- חסרון בהכרת הטוב, הגורם שאין אהבת ה' יתברך ואין אהבת איש לאשתו.

למה שנאת חינם חמורה מכל העבירות?

צריך לדעת מי שלא מכיר טובה לחברו לא מכיר טובה לה' כמו שלמדנו: משנת ר' אליעזר פרק ז': "מפני מה ענש הכת' ביותר לכפויי טובה. מפני שהוא כעניין כפירה בהקב"ה. אף הכופר בהקב"ה כופר טוב הוא. האדם הזה הוא כופה טובתו של חברו, למחר הוא כופה טובתו של קונו. וכן הוא אומ' בפרעה, 'אשר לא ידע את יוסף'. והלא עד היום הזה מצרים יודעין חסדו של יוסף, אלא שהיה יודע ולא השגיח עליו, וכפה טובתו, ולבסוף כפה טובתו של הקב"ה, שאמ' 'לא ידעתי את יוסף'. הא למדת שכפיית הטובה הוקשה לכפירה בעיקר".

¹⁴ ניתן לקורא הרבה מהדברים הכתובים כאן בחוברת 'יודעת כי שלום אהלך' (מאת הרב פרידלנדר זצ"ל) עמוד מ', שם מביא אגרת של הגר"י קניבסקי זצ"ל שתלה את כל שלום הבית בהכרת הטוב.

למה מי שלא מכיר טובה לאשה סופו שלא יכיר טובה לה?

צריך לדעת דבר חשוב ביותר:

ה' לא רוצה אדם שמודה לו בפה ובלב, הוא לא מרגיש הכרת הטוב, כמו שכתוב "בפיו ובשפתיו כבדוני וליבו ריחק ממני", ה' רוצה אדם שמרגיש בתוך ליבו הכרת הטוב לה'.

כיצד מודים לה' מכל הלב?

בשביל זה צריך לרכוש את מידת הכרת הטוב- מידה פנימית בלב.

כיצד רוכשים מידה?

בבית, אם אדם מתרגל להודות לאשתו בבית, לחיות עם הכרת הטוב לאשה, אז הוא יכול להגיע גם להרגשת הטוב כלפי ה'. אבל מי שלא חי עם הרגשת הטוב לאשה, גם כלפי ה' אין לו הכרת הטוב פנימית רק חיצונית, זה מה שאומר המדרש כל מי שכופר בטובתו של חברו למחר כופר בטובתו של קונו, חייב להיות.
(ע' כל זה במכתב מאליהו ח"א עמוד 50, וח"ג עמוד 100)

מי שלא מכיר טובה לה' יהיה לו חסר הרבה מהעולם הבא- משום שבעולם הבא מודים ומברכים לה' כמו שאומרים ב-"ובא לציון": "ונזכה לחיי העולם הבא למען (בשביל מה) יזמרך כבוד".
וכן כתב רש"י בברכות דף ס"ג/א': "הנהיגו (תתרגלו) ברכותיו (להודות לה') בעולם הזה כדי להיות רגילים לעולם הבא שכולו ארוך:
"אמר רבי יהושע בן לוי כל האומר שירה בעולם הזה זוכה ואומרה לעולם הבא שנאמר 'אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה'." (סנהדרין דף צ"א/ב')

**מי שלא הכיר טובה בעולם הזה, לא יכיר טובה לה' בעולם הבא.
וממילא לא יוכל לשיר ולהודות.**

לסיכום:

לא יעזור לאדם שהוא יודע הרבה תורה,
ולא שהוא עוסק במצוות ובגמילות חסדים.
אם הוא לא חש הכרת הטוב כלפי אשתו,
בשיעור כזה שמביא לאהבה,¹⁵
הוא עדין חסר הרבה מאוד מעבודת ה'.
היסורים והצרות באים בגלל חוסר הודיה לה'.

מה למעשה? צריך להתחיל לעבוד.

לשבת כל יום חצי שעה: רבע שעה להתבונן כמה טובות עושה לך אשתך עד שתחוש קצת הכרת הטוב כלפיה. לקרוא בספר חובת האדם בעולמו- הכרת הטוב. כדאי ורצוי ללכת ליועץ נישואין,
זכור: "בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו."

עוד רבע שעה להתבונן כמה טובות עשה לו ה' ולהודות לו בפה שלו במילים שלו עליהם.

מי שעושה כך יהיה לו בעז"ה חיים של שמחה וטוב לבב- בבית ובכל היום כולו ובעבודת ה', ויוכל לעתיד לבוא לזמר ולהודות ולהלל למלכי המלכים.

¹⁵ לפחות שאדם ידע: כל עוד הוא לא חי בתחושה של הכרת הטוב כלפי האשה, הוא עדיין רחוק מעבודת השו"ת הראויה, לא עליך המלאכה לגמור, אבל צריך להתחיל לעבוד על כך, צריך לרצות להגיע לכך.

פרק כ"ה: למה יש היום בעיות כל כך רבות בשלום בית?

מאמר מאת הרה"ג מרגולין שליט"א:

"הגמרא בתלמוד בבלי מסכת ברכות מביאה-

'במערבא כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא'."

(במערבא, בבבל, כשאינש נשא אשה אמרו (שרו) לו: 'מצא' או 'מוצא'?)

'מצא' ככתוב "מצא אישה - מצא טוב".

'מוצא' ככתוב "ומוצא אני מר ממוות את האישה".

וכי מה חשבו אנשי מערבא כששרו לחתן "מצא או מוצא"? וכי החתן ביום חופתו

חושב כי מוצא הוא מר ממוות את האישה? אם כן למה לו להינשא לה?

מסביר הגאון מוילנא: 'מצא' - לשון עבר, 'מוצא' - לשון הווה. בדרך כלל העבר תמיד מצטייר כטוב ומלא יותר מן ההווה, ואילו את ההווה מעריכים בדרך כלל כרע יותר. אדם מתרגל לטוב ולוקח אותו כמובן מאליו, אך לרע קשה לו עד בלתי אפשרי להתרגל. וודאי שהוא לא נלקח כמובן מאליו.

כשמעמיקים בדברים, מסביר הרה"ג מרגולין, מוצאים כי רוצים לתת לחתן כלי שיוכל בעזרתו לשמר את השלום בבית לאורך ימים, כלי שיחזיק את האהבה האחוה השלום והרעות. **כיצד?**

מה שגורם לבעיות הוא, שאדם לוקח את מעלות בן זוגו כמובנות מאליו. 'וודאי שאשתי יודעת לאפות את השטרודלים הכי טעימים והיא מצליחה גם לארגן את הילדים נקיים תמיד ללימודים, אבל זה, נו, זה כל אישה יכולה'. לעומת זאת הרע מתחדש והולך: 'שוב היא לא התקשרה לשאול מה שלום אימא שלי? כמה פעמים אני צריך להזכיר לה את זה?'... ממילא הכעסים מתעבים. הטוב אינו זקוק למחמאות, שכן הוא מובן מאליו וטבעי ביותר, רק הרע הוא זה המתמשך ומתחדש וראוי לכל נזיפה אפשרית.

ביום החתונה מוצאים לנכון להזכיר לחתן הנרגש והמאושר את התופעה האנושית הזו, כי ה'מצא טוב' נדחק לעבר ונישכח, ו'המוצא מר ממוות' מתמשך והולך... ואומרים לחתן: אל תתן למהלך הזה להוביל אותך. היה ער לסכנה זו של כפיות הטובה, ההורסת כל חלקת שלווה בבית הנבנה. כאשר תמשיך את ה'מצא' אל ההווה, יימשכו חיי הנישואין ללא שחיקה מתמדת".

על דרך הדרש:

אם המציאה תהיה האשה או אם תראה את האשה בתור מציאה אז תמצא טוב בחיים. אבל אם המציאה בחיים זה אני, דע לך שמר ממות את האשה.

ראה כמה נפלא: הדבר החשוב ביותר לשלום בית הוא הדבר החשוב ביותר לעבודת ה'. וראוי לאדם, כשם שהוא עושה רשימה כמה דברים טובים נתן לו ה' יתברך, כך יעשה רשימה כמה דברים טובים נתן לה בן זוגו שחננו הקל, ואפשר גם על זה להודות לה'.

למה נתן ה' בן הזוג חסרונות ויתרונות?

ולא רק בבית אלא בכל בני האדם.

מה תפקיד האדם? לשמח.

מה זה לשמח? לדעת למצוא את הדברים הטובים ולהלל.

כמובא באגרת החזו"א ובזוהר.

מדוע זה כל כך חשוב?

ר' חיים ויטאל אמר שאדם צריך לתקן את הנפש הבהמית ורק אז יכול לעבוד אם הנפש הרוחנית. אחרת יום אחד יבעט בהכול. והכול עומד על תיקון הגוף. אדם שלא יעבוד בבית שלמרות שבועטים בו הוא משבח ומקלס יקרה לו מה שקרא לנבוכדנצר. שיום אחד ה' יבעט בו כביכול והוא יבעט והכול יתמוטט. אבל מי שהתרגל בבית שבועטים בו והוא מקלס ושמח כראוי זה ממש להודות ולשמח כדבעי לדעת ללמוד ולהתפעל- וגם בזה קונה הרבה שגם הגוף לומד להתפעל. יעשה כך גם בעבודת ה'.

פרק כ"ו: מנין שהדבר הכי חשוב בעבודת ה' זה להודות?

הערות בקצרה.

א. עלינו לשבח לאדון הכול- על מה? על שהנחנו תפילין- לא, על שקרנו ק"ש- לא, על שהתפללנו- לא, על מה כן? שאנחנו כורעים ומשתחיים ומוזדים- זה העיקר להודות, בשביל זה נבראנו.

ב. בברכת אהבת עולם אנו אומרים- "וקרבתנו לשמך הגדול", למה ה' קירב אותנו אליו? בשביל - להודות לך. (המדהים שאפילו "ליחדך" אומרים אח"כ)

ג. מה המצווה הגדולה ביותר שיש לנער- כיבוד אב ואם. מדוע? כי העיקר ללמוד להכיר טובה.

ד. מה המצווה הגדולה ביותר שיש לנשוי? לכבד את האשה, אך ע"י שמודה לה.

ה. כיצד ניתן לראות מהבריאה שהכול מטרתו רק להודות לה? לשם מה ברא ה' חסרונות כגון: עיפות רעבון צמא, מחלות ויסורים ועוד המון דברים? בשביל להודות לו.

ו. למה יש טפשים בעולם? שנודה שאנחנו חכמים.

ז. למה יש גוים בעולם? שנודה שאנחנו יהודים.

ח. עם זו יצרתי לי בשביל תהילתי יספרו.

ט. במדרש אין לך שנאווי לפני הקב"ה יותר מכפית טובה.

י. הרמב"ן כותב שמטרת כל המצוות להודות.

יא. לשם מה נוצרה שבת? השביתה ממלכה להאמין, והכבוד והעונג בשביל להודות. (כמו שמסביר הרד"ק על אז תתענג על ה')
וכן כתוב במזמור שיר ליום השבת שמטרת השבת טוב להודות לה'.

יב. מה התפילה הגדולה ביותר? איש"ר- שבה מבקשים שכולם יודו.

יג. מה הברכה הגדולה?

יד. למה 'עלינו לשבח' זה סגולה גדולה לתפילה?
כי שאדם מודה המלאכים מתבישים לסגור את הפתחים
ואז עם ההודיה נכנסת גם התפילה.

טו. למה נחרב בית שני? בגלל שלא הודו לה'.

טז. למה ניגזר על אבותינו 400 שנה ? כי בכו והתלוננו במקום להודות.

יז. למה הועילה התורה של בית ראשון? כי לא הודו על התורה שלמדו.

יח. מה ה' אלוקיך שואל מעמך-
אמרו חז"ל אל תקרי מה אלא מאה,
כוונת חז"ל שמה רוצה ה' מיהודי ?
מאה הודאות כל יסו כי זה העיקר להודות לה'.

יט. "עיון רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע."
למה מי שיש בו ג' דברים הללו למרות שמקיים המון מצוות הוא מתלמידיו
של בלעם הרשע? כי שלושת דברים הללו הם ההפך מלהודות שהם שלושת
המונעים מלהודות המובאים בחובת הלבבות.

הידעת שכאשר אתה מודה לה' יתברך,
אתה מקיים את המצווה הגדולה ביותר,

הכיצד?

איזה מצווה?

בפרק הבא

פרק כ"ז: מצוות קידוש ה' כאשר אדם מודה לה'.

ספר שערי תשובה - שער שלישי אות קנ"ח:

"והנה עיקר כל העונשים הנזכרים במדרגה הזאת- מפני חלול התורה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדריים ירושלמי פרק ג', הלכה ט'): כי עון חלול גדול מכל העבירות, ולא יתכן להתכפר בתשובה ויסורים, כאשר יתבאר בשער חלוקי הכפרה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין מ', א'): אין מאריכים בפורענות לעונש חלול השם אחד שוגג ואחד מזיד. ועתה, עמוד והתבונן גודל חיובנו לקדש את השם, כי עיקר מה שקדשנו השם יתברך בתורתו ובמצותיו והבדילנו להיות לו לעם- כדי לקדשו וליראה ממנו, ראוי שיהיו מקדישיו קדושים, בשגם הכלים שעובדים בהם לפני השם יתברך צריכים להיות קודש, כמו שנאמר (ויקרא כ"ב, ל"ב): "ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם". שים לבך להבין, כי הענין שאמרנו מפורש במקרא הזה. ונאמר (תהלים קי"א, ט'): "צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו", פירוש: בעבור כי קדוש ונורא שמו צוה לעולם בריתו וקדשנו במצותיו כדי ליראה ממנו, על כן כתוב אחריו (שם פסוק י'): "ראשית חכמה יראת ה' וגו'". ועל ידי קדושת המצות נחשב בהקדישנו את השם יתברך עם הקדושים העליונים שמקדישים ומעריצים אותו, כמו שנאמר (שם פ"ט, ח'): "קל נערץ בסוד קדושים רבה וגו'":

כמה דברים נפלאים למדנו מדבריו:

- א. שאדם מודה לה' הוא מקיים את המצווה הגדולה ביותר, לקדש את ה'.
- ב. למה יש מצוות ולימוד תורה? כדי שנהיה קדושים, כמו שאומרים 'וקידשנו במצוותיו'.

¹⁶ ישאל השואל: שאני מודה לה' בפני מי אני מקדש את ה'?
 א. בפני עצמך, כמו שלמדנו: תפילה מטרתה לשעבד את ליבך, כך גם הודיה בונה את הלב שלך.
 ב. כל פעם שאדם מהלל את שם ה' שמו מהולל בכל העולמות העליונים.
 בזוהר הקדוש פרשת בא דף מ"א בתרגום מתוק מדבש: חובה על האיש לספר תמיד לפני הקב"ה ולפרסם כל נס פרטי מכל אותם הנסים שעשה עימו הקב"ה בפרטות ולהודות עליהם, ואם תאמר למה הוא חוב על האדם לספר נסי הקב"ה והרי המקב"ה יודע הכל- כל מה שהיה וכל מה שיהיה למה צריך הפרסום הזה לפני הקב"ה? כל מה שהוא עשה והוא יודע?
 אלא ודאי צריך האדם לפרסם הנסים ולספר לפני הקב"ה כל מה שעשה עמו, לפי שכל אותם דיבורים עולים למעלה וכל המוני מלאכי מעלה מתקבצים ורואים אותם, והם מודים ומשבחים לפני הקב"ה, ומתעלה כבודו עליהם למעלה ולמטה. ועוד ע"י סיפור הנסים שעשה עמו הקב"ה גורם להאיר את הספירות העליונות עתה באותם ההארות שהאירו לו בשעת הנס.

- ג. למה צריך להיות קדושים?
 ה' רוצה שכלי קדוש יהלל אותו ולא כלי מלא גשמיות.
 ד. מטרת עם ישראל: לקדש את ה' - דהינו להודות לו ולהללו.

פרק כ"ח: היכן יש דוגמא בתורה לצורת חיים של תפילה והודיה?

ישנה פרשה בתורה שנכפלה באריכות עצומה מאוד,
 חז"ל התקשו מה ראתה תורה כל כך להאריך בפרשה זו?

לחז"ל היה קשה קושיה עצומה:

כיצד יתכן ואך לבנות סוכה כתוב כמה פסוקים, כיצד עושים גט כתוב כמה פסוקים, המון המון הלכות לומדים מאות אחת (כמו ו' דגחון שהיא גדולה), ואילו פרשת אליעזר כתובה באריכות עצומה פרק עם 67 פסוקים, וכן כתובה פעמיים אותו דבר, מה שקורא לאליעזר, וגם שהוא מספר למשפחת רבקה. מדוע?

תירצו חז"ל: "יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים."
 ויש להבין אם כפשוטו שהשיחה של אליעזר כל כך חשובה, מדוע כתבה התורה רק שיחה אחת של אליעזר, שתכתוב כל יום מה הוא היה משוחח?
 אלא ודאי שכוונת חז"ל ששיחה זו מיוחדת היא מאוד ויש הרבה מה ללמוד הימנה, עד כדי שהלימוד שתלמד ממנה יותר חשוב מלימוד תורה ועשית מצוות, "יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתם של בנים",
פרוש: יותר חביב לפני ה' מה שהעבד אליעזר עשה הרבה יותר מאשר לימוד תורה וקיום מצוות, והדברים צריכים לימוד, מה עשה אליעזר שכל כך חביב לפני הבורא יותר מאשר לימוד תורה ועשית מצוות?

נתבונן ונראה: אליעזר מגיע לבאר מה הוא עושה? (אולי הוא קורא לעזרה מחפש, מי יעזור לי וכדומה - לא.)
 בראשית פרק כ"ד: (יב) "וַיֹּאמֶר יְדָד אֶלְקִי אֲדֹנָי אַבְרָהָם הִקְרָה נָא לְפָנָי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה חֶסֶד עִם אֲבְרָהָם:
 (יג) הִנֵּה אֲנִי נֹצֵב עַל עַיִן הַמָּיִם וּבָנוֹת אֲנִשִּׁי הָעִיר יֵצְאוּ לְשֹׂאב מַיִם:
 (יד) וְהִיא הַנְּעִר אֲשֶׁר אֹמֵר אֵלֶיהָ הֲטִי נָא כַדָּהּ וְאֶשְׁתָּהּ וְאִמְרָה שְׂתֵה וְגַם גְּמֻלָּהּ

אֲשֶׁקָה אֶתְּהָ הַכֶּחֶת לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק וְבָה אֲדַע כִּי עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם אֲדֹנָי:

יש לאליעזר בעיה, הוא פונה לה' במילים שלו ללא סידור, ללא זמן תפילה, אלא יש בעיה מבקשים מה'. הוא משוחח עם הבורא כמו שכתוב 'אשפוך לפניו שיחי', ויוצא יצחק לשוח בשדה, זהו יפה שיחתן.

אחרי שבחסדי שמים הוא מצא את רבקה מה הוא עושה?

"וַתֹּאמֶר אֵלָיו בַּת בְּתוּאֵל אֲנֹכִי בִן מִלְכָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְנָחוֹר: וַיִּקְדֵּ הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה: וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָי אֲשֶׁר לֹא עָזַב חֶסְדּוֹ וְאַמְתּוֹ מֵעַם אֲדֹנָי אֲנֹכִי בְּדָרְךָ נִחְנִי יְהוָה בֵּית אָחִי אֲדֹנָי:"

מדרש רבה בראשית פרשה ס' פסקה ו':

"ויקד האיש וישתחוה לה"- מכאן שמודים על בשורה טובה.

אליעזר מודה, אבל לא מסתפק במילים ברוך ה', אלא מוסיף ברכה ארוכה להודות לה' על הנס שארע לו.

כך רוצה ה' מיהודי כל פעם שקורה לו משהוא טוב, לא מספיק לומר ברוך ה', קח ספר תהלים, תאמר "מזמור לתודה", תאמר "ברכי נפשי", תודה ממש מכל ליבך בהתלהבות וברצינות.

נמשיך ונראה כיצד מתנהג אליעזר כשהוא מגיע לאנשים שלא כל כך מאמינים בה':

(לג) "וַיִּוָּשֶׁם לְפָנָיו לְאָכַל וַיֹּאמֶר לֹא אֶכֶל עַד אִם דִּבַּרְתִּי דְבָרֵי וַיֹּאמֶר דְּבַר:

(מב) וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעַיִן וַאֲמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אֲבֹרָהֶם אִם יִשָּׂא נָא מִצְלִיחַ דְּרָכֵי אֲשֶׁר אֲנֹכִי הֵלַךְ עִלְיָהּ:

(מג) הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל עַיִן הַמָּוִם וְהָיָה הָעֲלֵמָה הַיֵּצֵאת לְשֹׂאב וְאַמְרָתִי אֵלֶיהָ הִשְׁקִינִי נָא מֵעַתָּה מִיָּמִים מִפְּדָה:

(מד) וְאַמְרָה אֵלַי גַּם אֶתְּהָ שְׁתָּה וְגַם לְגַמְלִיָּה אֲשָׂאב הוּא הָאֲשֶׁה אֲשֶׁר הִכִּיחַ יְהוָה לְבֹן אֲדֹנָי:

(מה) אֲנִי טָרָם אֶכְלָה לְדַבֵּר אֶל לְבִי וְהִנֵּה רַבְּקָה יֵצֵאת וְכִדָּה עַל שְׂכָמָה וְתִרְדַּ הָעַיִנָּה וְתִשָּׂאב וְאִמַּר אֵלֶיהָ הִשְׁקִינִי נָא:

(מו) וְתִמְהַר וְתִרְדַּ כְּדָה מֵעֵלְיָה וְתִאמַר שְׁתָּה וְגַם גְּמִלְיָה אֲשָׂה וְאֲשֶׁת וְגַם הַגְּמִלִים הִשְׁקֵתָהּ:

(מז) וְאֶשְׂאֵל אֶתְּהָ וְאָמַר בְּת מִי אַתָּה וְתֹאמַר בֵּת בְּתוֹאֵל בֶּן נְחֹר אֲשֶׁר יִלְדָה לוֹ מֶלֶכָה וְאֶשֶׁם הַנָּזֵם עַל אִפָּה וְהִצְמִידִים עַל יָדֶיהָ:
 (מח) וְאָקֹד וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לִידֹד וְאֶבְרָךְ אֶת יְדֹד אֱלֹקֵי אֲדֹנָי אֲבָרְהֶם אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדַרְךָ אֲמַת לְקַחַת אֶת בֵּת אַחֵי אֲדֹנָי לְבָנוֹ:
 (מט) וְעַתָּה אִם יִשְׁכֶּם עֲשִׂים חֶסֶד וְאֲמַת אֶת אֲדֹנָי הַגִּידוּ לִי וְאִם לֹא הַגִּידוּ לִי וְאֶפְנֶה עַל יָמִין אוֹ עַל שְׂמֹאל:
 (נ) וַיַּעַן לָבֵן וּבְתוֹאֵל וַיֹּאמְרוּ מִיִּדֹד יֵצֵא הַדְּבָר לֹא נוּכַל דַּבֵּר אֵלֶיךָ רַע אוֹ טוֹב:
 (נא) הִנֵּה רַבָּקָה לְפָנֶיךָ קַח וְלָךְ וּתְהִי אִשָּׁה לָבֵן אֲדֹנָיְךָ כַּאֲשֶׁר דָּבַר יְדֹד:"
 אליעזר מספר ללבן ובתואל את כל הניסים שה' עשה לו בבחינת "שיחו בכל נפלאותיו", "ודברי נפלאותיך אשיחה".

**צריך לדעת יש מצווה עצומה לספר ניסי ה',
 זה כלול במצווה קידוש ה' שייספר לכולם את נפלאותיו,
 לקיים "שיחו בכל נפלאותיו", עיין בדברי ר' יונה.**

נמשך ונראה עוד התנהגות של אליעזר בהודיה לה':
 (מט) "וְעַתָּה אִם יִשְׁכֶּם עֲשִׂים חֶסֶד וְאֲמַת אֶת אֲדֹנָי הַגִּידוּ לִי וְאִם לֹא הַגִּידוּ לִי וְאֶפְנֶה עַל יָמִין אוֹ עַל שְׂמֹאל:
 (נ) וַיַּעַן לָבֵן וּבְתוֹאֵל וַיֹּאמְרוּ מִיִּדֹד יֵצֵא הַדְּבָר לֹא נוּכַל דַּבֵּר אֵלֶיךָ רַע אוֹ טוֹב:
 (נא) הִנֵּה רַבָּקָה לְפָנֶיךָ קַח וְלָךְ וּתְהִי אִשָּׁה לָבֵן אֲדֹנָיְךָ כַּאֲשֶׁר דָּבַר יְדֹד:
 (נב) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עֶבֶד אֲבָרְהֶם אֶת דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה לִידֹד:"

מה עושה אליעזר שהוא שומע שהם מסכימים לשידוך?
 (נותן להם לחיים, מזל טוב- לא.)
 אליעזר מיד שהוא שומע שהם מסכימים לתת לו את רבקה
 משתחוה ארצה לה' להודיה,
 אליעזר בטוח- שלא הם הסכימו, זה ה' שנתן בליבם להסכים-
 זה נקרא לחיות אמונה ולהודות.

אליעזר חי את דברי הרמב"ן: (שמות פרק י"ג פסוק ט"ז)
 "שאינו לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם
 נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד."

לסיכום:

שלושה דברים יש בפרשה זו:

- א. שיש בעיה משוחחים עם ה' ומבקשים עזרה.
- ב. שה' עושה דבר טוב מודים מכל הלב ומברכים את ה'.
- ג. לספר לכולם ניסי ה' שכיירו כולם את מלכותו.

יש לציין דבר נפלא: בפרשה זו אנו רואים שאם אנו רוצים לשכנע המון אנשים באמונה, מה שצריך זה שנהיה אנחנו חזקים מאוד באמונה אם אנחנו נהיה חזקים נוכל לחזק הרבה.

והראיה: ראה מה אמרו לבן ובתואל לאליעזר:

"וַיַּעַן לְבֶן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מִיִּדּוֹד יֵצֵא הַדָּבָר לֹא נוּכַל דַּבֵּר אֵלָיוּ רַע אִז טוֹב:
(נא) הִנֵּה רִבְקָה לְפָנָיו קַח וְלֶךְ וְתָהִי אִשָּׁה לְבֶן אֲדֹנָיו כַּאֲשֶׁר דָּבַר יְדֻד:"

אולי אתה יודע:

היכן דיבר ה' שרבקה תהיה אשתו של יצחק? מנין ללבן מה דיבר ה'? ממתי לבן נהיה כל כך ירא שמים שהוא אומר "לא נוכל דבר אליך רע או טוב?"

רואים מכאן דבר נפלא: היות ואליעזר סיפר להם את הניסים שה' עשה לו בכזאת התלהבות ואמונה, הדבר חדר לליבם עד שהם הבינו שאם רואים כאלה ניסים זה סימן שמה' יצא הדבר, זה נחשב שה' דיבר. ונכנס בהם יראת שמים מכוח אליעזר עד שהם אמרו- "לא נוכל דבר אליך רע או טוב".

זכור: רוצה להשפיע על אחרים חזק אצלך מאוד את האמונה, תוכל להשפיע.

לסיכום:

מדוע פרשה זו יותר חשובה לה' מלימוד תורה ושמירת מצוות?
משום שכל המצוות מטרתם לחיות אמונה ולהודות לה',
כדברי הרמב"ן, וללמד את זה גם לאחרים.

פרק כ"ט: סיפורים על הודיה לה'.

מעשה ביהודי אחד שנזקק לדבר עם רבי יצחק דוד באיזה ענין. כשהגיע לבית הכנסת, ראהו אוחז באמצע הברכות האמצעיות של תפילת שמונה עשרה. ביקש מאחד מן הנוכחים בבית הכנסת שכשיראה אותו כשהוא אוחז בברכת "מודים" יקרא לו. סבור היה, שממודים עד סוף התפילה אין הדבר אורך זמן רב כל כך. כשהגיע רבי יצחק דוד לברכת מודים קראוהו לביהכ"ס. עמד הלה והמתין עד בוש ועדיין רבי יצחק דוד שקוע כל כולו בתפילתו. לאחר זמן רב כשסיים את תפילתו שאלו הממתין לו: 'מדוע התעכב זמן רב כל כך לפני שהתחיל ברכת מודים'. אמר לו רבי יצחק דוד: 'וכי סבור הנך שהרגשת ההודאה להשי"ת באה כל כך בקלות?' ('סי דאנקט זיך אזוי גיך?')

צריך לשהות ולעבוד עד שמרגישים את הרגשת ההודאה.

פרק ל': עצה נפלאה לקנות את רגש הכרת הטוב ושלום בית

עד היכן מגיע חיוב הכרת הטוב?

התורה אומרת: "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו".

מפרש רש"י: אף על פי שזרקו זכוריכם ליאור,

מה טעם שהם היו לכם אכסניה בשעת הדחק?

פרעה שחט את ילדי ישראל והתרחץ בדמם, המצרים הרשעים הטביעו אותם בים, ובטיט הקירות שבנו זרקו את התינוקות, האם להם צריך להכיר טובה?

אלא כשיעקב אבינו ירד עם בניו למצרים, היה שעת הדחק,

ואז המצרים קבלו אותם והיו להם אכסניה, לכן חייבים להכיר להם טובה.

רשעים עשו פעם אחת טובה, אפילו שאחרי תקופה השחיתו בצורה כה נוראה.

להמחיש את הדברים:

יהודי שהיה גר בגרמניה עבר את השואה הנוראה בה איבד את אשתו וילדיו

את אביו ואמו. יום אחד בעודו הולך ברחובות כפר סבא הוא רואה מול עניו

הנדהמות קבוצה של תירים מארץ גרמניה וביניהם כמה מרוצחי ילדיו ואשתו.

ליבו מתעורר, הוא רוצה להזמין מיד אנשים שיודעים לחסל חשבונות,

ובזה לנקום את דם בניו ואשתו היקרה,

ואז נזרק במוחו הפסוק "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו",

והוא חושב גם אני היית גר בגרמניה שלושים שנה לפני השואה,

אז אולי גם אני צריך להכיר טובה לגרמנים אלו, אבל, זועק מוחו בכל תוקף.

זה לא יתכן, לא יכול להיות, הרי זה שגרת בארצם, הם לא טרחו בשבילך

בעד זה כלום, הם נהנו מאוד שגרת שם שכן שילמת מסים כבדים,

ועוד הרי הטוב הזה בטל בכל מיני ביטול שרק אפשר בעד הרע שהם עשו לי,

איזה מחשבה מוזרה זו שאני יכיר טובה לגרמני מרושע זה???

אבל לכאורה זה מה שכתוב בתורה, אבל באמת למה???

צריך לשמוע יסוד נפלא מאוד שמגלה לנו התורה:

יסוד זה כל מי שיצליח להפנים אותה לליבו יצליח בקלות גדולה להתגבר על הרבה דברים רעים שעושים לו ללא הרבה עבודת המידות. רק להיות אדם עם ראש על הכתפיים.

אומרת לך התורה:

"יהודי יקר, אתה פוגש מצרי רשע מרושע, מגיע לו מיתה ברגע זה- אמת. אבל תאמר לי יהודי, מה יתן לך ומה יוסיף לך אם תנקום באותו מצרי, האם המידות שלך ישתפרו בכך, האם על ידי זה תוכל לעבוד את ה' יותר טוב? האם זה יעזור לך לאהבת ה'? התשובה לא ולא, לא רק שזה לא יעזור זה גם ישחית אותך מאוד. והראיה שכאשר הורגים את עיר הנדחת- אנשים רשעים שעובדים עבודה זרה. כותבת התורה לאחר שהרגתם אותם תזכו "ונתן לך רחמים ורחמך"

מסביר האור החיים על דברים פרק י"ג פסוק י"ח: "ונתן לך רחמים ורחמך", כוונת מאמר זה כאן, לפי שצוה על עיר הנדחת שיהרגו כל העיר לפי חרב ואפילו בהמתם, מעשה הזה יוליד טבע האכזריות בלב האדם, כמו שסיפרו לנו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם, ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר, והבחינה עצמה תהיה נשרשת ברוצחי עיר הנדחת, לזה אמר להם הבטחה שיתן להם ה' "רחמים", הגם שהטבע יוליד בהם האכזריות, מקור הרחמים ישפיע בהם "כח הרחמים" מחדש לבטל כח האכזריות שנולד בהם מכח המעשה".

"ואומרו 'ורחמך', העיר בזה שכל זמן שהאדם הוא בגדר טבע אכזרי, כמו כן יתנהג ה' עמו, שאין ה' מרחם אלא לרחמון" (שבת קנ"א)

רואים שכאשר אדם עושה מעשה רע, גם אם מגיע לשני זה הורס את מידותיו. אומרת לך התורה, כשאתה רואה את המצרי רחם על עצמך, במקום להרוס את מידותיך ע"י שתנקום בו, בא תבנה את מידותיך. כיצד?
 תכיר לו טובה על מה ששהית בארצו זמן מה, זכור לו זאת זה יעזור לך מאוד. זה יבנה לך את מידת הכרת הטוב, אם מידה זו תוכל לאהוב את בורא עולם, אם מידה זו תוכל לזכות לשכר העולם הבא.

לא מספיק מה שהוא עשה לך, אתה רוצה שהוא יהרוס אותך עוד, אדרבה, שיבנה אותך ע"י שתצליח להכיר טובה אפילו לכזה אדם, אחר כך יהיה לך קל מאוד להכיר טובה לבורא עולם,
זה השכל הישר והטוב שמלמדת אותנו התורה.

עין יעקב על מסכת יבמות אות (כ"ה): "רַבִּי חִיָּא הָוָה קָא מְצַעְרָא לִיָּה דְבֵיתָהּ. כִּי הָוָה מְשַׁכַּח מִיָּדִי, צְיִיר לָהּ בְּסוּדְרָה וּמֵיָתִי לָהּ. אָמַר לִיָּה רַב, וְהָא קָא מְצַעְרָא לִיָּה לְמָר? אָמַר לוֹ, דֵּינִי שְׁמַגְדְּלוֹת בְּנִינִי, וּמְצִילוֹת אוֹתָנִי מִן הַחֶטָּא."

רב שואל את רבי חייא: 'למה אתה מחפש אך להכיר טובה לאשתך הרי היא עושה לך כל כך הרבה צרות?'
 אומר לו רבי חייא: 'רב יקירי, תאמר לי, אם אני לא אכיר טובה לאשתי זה יבנה אותי או יהרוס אותי? יהרוס אותי מאוד. שכן אני יתרגל שנותנים לי ואני לא מחזיר, אני לא מכיר טובה על כך. אני עלול להגיע למצב שה' יתן לי ואני לא אכיר לו טובה. אז אני חושב מה טוב יש, מה אני כן נהנה ממנה, ובזה אני מכיר לו טובה, כך אני זוכה להבנות להיות כלי טוב לבורא עולם.'

יהודי יקר! אתה מגיע הביתה אם תחשוב כמה אשתך/בעלך לא בסדר, זה יבנה אותך או יהרוס אותך? יהרוס אותך עד מאוד.
 אז למענך השתדל להסתכל רק מה טוב עשו למענך ותודה על כך מכל הלב.
 זה יתן לך גם חיים מאושרים בעוה"ז וגם חיי נצח נפלאים.

תפילה לקנות את מידת הכרת הטוב:

אנא ה', רחמן מלא רחמים,
חמל עלי ועל כל עמך בית ישראל בעת הזאת,
ותעזור לנו לראות תמיד רק את הטוב שעושים לנו,
ונזכה להכיר טובה לכל מי שעשה לנו,
ועל מה שעשו לנו רעה לא נתבונן ולא נחשוב,
רק נרצה תמיד להודות ולשבח על כל טובה שעשו לנו,
עזור לנו בוראנו שנהיה כלים ראויים לעולם הנצח,
והרי מידת הכרת הטוב היא אחת מהמידות הנפלאות
לזכות על ידם לחיי נצח נצחים להיות דבוקים בך באמת.
וכמו שכתב רש"י (סוטה דף מ'א') 'על שאנו מודים לך'-
על שנתת בלבנו להיות דבוקים בך ומודים לך,
אנא עזרנו שנראה תמיד את הטוב שעושים לנו חבירנו
ונכיר להם על כך טובה תמיד,
ומתוך כך נבוא גם לזכור חסדיך
ולהיות מודים לך ודבוקים בך לנצח.
יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

כיצד עוצרים את המחלה?

לפי נתוני עזר מציון, בשנת תשע"ב חלו במחלה 28,000 איש. בחשבון פשוט יוצא כי בכל יום מימות החול חלו כמאה איש. (354 ימים בשנה, 54 שבתות, 20 חגים, 280 ימי חול).

כתב הלבוש סימן מ"ז:

"תיקנו חז"ל לברך בכל יום מאה ברכות מפני שהיה קבלה בידם מפי דוד המלך ע"ה שראה כן ברוח הקודש ע"י מעשה שראה בימיו, שהיו מתים מישראל מאה נפשות בכל יום ולא היו יודעים על מה היו מתים, עד שחקר והבין ברוח הקודש שעליו, שהיה מפני **שלא היו משבחין ומברכין כראוי לה' יתברך** על כל טובותיו שהשפיע עליהם. על כן היו מתים בעונש זה. לפיכך עמד הוא ותקן להם לישראל מאה ברכות שיברכו בכל יום, כנגד המאה שמתו, ומאז פסקו למות".

כתב רמב"ן שמות י"ג, ט"ז: "וכוונת כל המצוות שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה. שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע(שיאמין) האדם ויודה לאלוקיו שבראו".

מהיכן למד הרמב"ן כי באנו לעולם להודות?

היכן כתובה בתורה ההודיה לה'?

מדוע זה תכלית היצירה?

וכיצד מקימים את זה?

על כל זה בחוברת שלפניך.